

आभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ८१ / अंक : ९९ / २०८० पुस ६ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत् १९४४ / Dec. 22, 2023 / मूल्य रु. १०/-

प्रधानमन्त्रीकै
बोलीबाट प्रष्ठ हुन्छ,
प्रधानमन्त्री नै षड्यन्त्रमा ?

काठमाडौं। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले एनसेल खरिद विक्री प्रकरणमा कहीं न कहीं गडबडी भएको बताएका छन्। संघीय संसदको राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिको बैठकमा पुस ३ गते उपस्थित भएर प्रधानमन्त्री दाहालले त्वस्तो बताएका हुन्। समितिमा सदस्यहरूले प्रधानमन्त्रीलाई विभिन्न प्रश्न सोधेका भएपनि त्वस्ता कुनै प्रश्नको उत्तर नदिई खरिद विक्री प्रकरणमा गडबड रहेको आशका गरेर नै छानविन समिति गठन गरिएको बताएका थिए।

सासदहरूले छानविन समितिका संयोजक बनाइएका पूर्व महालेखा परिक्षक टंकमणि शर्माको बारेमा प्रश्न उठाएका र केही सासदहरूले प्रधानमन्त्री दाहालकी छोरी तथा प्रधानमन्त्रीकी निजी सहायक गंगा दाहालका बारेमा र नेपाली कांग्रेसका सम्भाप्ति शेरबहादुर देउवाको छोराका

>>> बाँकी ८ पेजमा

एकवर्षसम्म पदमा टिकिरहनु नै उपलब्धी

काठमाडौं। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले आफू प्रधानमन्त्री भएपछि देशमा विकासको क्रम बढेको बताएर नेपाली जनतालाई हँसाएका छन्। दाहाल नेतृत्वको सरकारमा सहभागि भएको नेपाली कांग्रेसकै नेताहरूले दाहाल सरकार भ्रष्टाचारमा डुबेको आरोप लगाउँदै आएको छ, भने अर्को सत्ता घटक एकीकृत समाजवादीका अध्यक्ष माधव नेपालले समेत दाहाल सरकारले काम गर्न नसकेको बताइरहेका छन्। केहि दिन पहिला प्रधानमन्त्रीले मन्त्रीहरू र सचिवहरूलाई आफ्नो कार्यालयमा बोलाएर मन्त्रीहरू र सचिवहरूलाई तपाईंहरूले सन्तोषजनक काम गर्न नसकेको बताए पछि मन्त्रीहरूले प्रधानमन्त्री तिरे प्रश्न

>>> बाँकी ८ पेजमा

गठबन्धनको नियत ‘काले काले मिलेर खाओँ भाले’

काठमाडौं। गएको आम निर्वाचनमा कांग्रेस, माओवादी लगायतका दलहरूले गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएका थिए। माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालको पार्टीले प्रत्यक्ष र समानुपातिकमा गरी जम्मा ३२ सिटमात्र जित हाँसिल गरेको भएपनि पुष्पकमल दाहाललाई जससी भएपनि प्रधानमन्त्री बन्नु थिए। कांग्रेसले प्रधानमन्त्री नबानउने अडान लिएपछि उनी प्रधानमन्त्री बन्नेका लागि एमालेको शरणमा पुगेकर र एमालेले प्रधानमन्त्री बनाएपछि उनी पहिलाकै गठबन्धनमा फर्किएर आफ्नो प्रधानमन्त्री पद सुरक्षित राखेका थिए। कांग्रेसले माओवादीसँग गठबन्धन गर्न भनेको आन्दोलनमा आफ्ना कार्यकर्ता त्यही माओवादीले

हत्या गरेको थियो। तर सत्ताका लागि कांग्रेसले आफै मारिएका कार्यकर्ताको आत्मामाथि समेत घाट गरेको हुनाले ऊ जस्तोसुकै अपराध गर्न तयार हरेको छ भने प्रष्ठ भएको छ।

दाहाल सरकारको पालामा नवकली भुटानी शरणार्थी काण्ड, ललिता निवास जग्मा काण्ड, सुन काण्ड र पछिलो समयमा एनसेल खरिद विक्री काण्ड सतहमा आएका छन्। आफ्नै देशका नागरिकलाई शरणार्थी बनाएर अमेरिका पठाउने कार्यमा तुला तुला नेताहरूको सलग्नता देखिदैपनि उनीहरूलाई उन्मुक्ति दिइयो। पूर्व प्रधानमन्त्रीद्वय माधव नेपाल, बाबुराम भट्राई र पूर्व मुख्य सचिव लीलामणि पौडेललाई ललिता

>>> बाँकी ८ पेजमा

छानविन समितिको प्रतिवेदन सरकारले चाहे जस्तै हुने !

काठमाडौं। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल हितो आज आफ्ना प्रत्येक भाषणमा आफूले रास्तो काम गर्दै आफूमाथि प्रहार गर्न खोजिएको भन्दै आफूमाथि प्रहार गर्नेहरूलाई प्रहार गर्न आफ्नो पार्टी निकटका पत्रकार र नेता तथा कार्यकर्ताहरूलाई निर्देशन दिँदै आएका छन्।

प्रधानमन्त्री र उनकी छोरी गैंगा दाहालमाथि एनसेलको शेर खरिद विक्रीमा सलग्न रहेको आरोप लागेपछि सूचना तथा सञ्चारमन्त्री रेखा शर्माले प्रधानमन्त्री र उनकी छोरीमाथि अनावश्यक आरोप लगाइएको भन्दै उनीहरूलाई बचाउने प्रयास मात्र गरेकी छैनन्, सत्ताको प्रमुख घटक नेपाली कांग्रेसका सम्भाप्ति शेरबहादुर देउवा

दाहाल बोलीमा लोकतन्त्रवादी त्यवहारमा हैकमवादी

काठमाडौं। नेपालमा बहुलीय व्यवस्था बहाली भएको ३३ वर्ष पूरा भएको र गणतन्त्र भित्रिएको ७७ वर्ष भईसकेको छ। यो लामो समयमा पनि मुलुकलाई समृद्ध बनाउन लोकतन्त्रिक रोडम्याप बनाउन राजनीतिक दल र सरकार असफल सावित भएका छन्। अहिले माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले नेतृत्व गरेको सत्ता गठबन्धनको सरकार रहेको छ। पुष्पकमल दाहाल प्रधानमन्त्री बनेको एक वर्ष भएको छ। यो एक वर्ष दाहाल सरकारको कार्यलयमा जनताको आशा जगाउने कार्यमा दाहाल सरकारको असफल सावित भएको छ। प्रधानमन्त्री दाहालले आफ्नो असफलता लुकाउनेका लागि गणतन्त्र नै खतरामा परेको भन्दै गणतन्त्रको विरोध गर्नेहरूलाई प्रहार गर्नुहोस् भने गैरजिम्मेवारपूर्वक अभिव्यक्ति प्रायः दिनहुँ दिईहेका छन्।

>>> बाँकी ८ पेजमा

हालीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न शकिन्छ।

भ्रष्टाचारको विरोध गर्नु गणतन्त्रमाथि नै प्रहार कसरी हुन्छ प्रधानमन्त्री ज्यू ?

गणतन्त्रको नाममा लोकतन्त्रको चिरहरण

हो भन्नु आफैमा विवादास्पद रहेको छ। एनसेल शेर खरिद विक्रीमा भ्रष्टाचार भएको छ। ७ वर्ष अधि १ खर्ब ३४ अर्बा खरिद गरिएको एनसेलको ८० प्रतिशत शेर अहिले ६ अर्ब ३४ करोडमा विक्री हुनुलाई कुनै हालतमा पनि स्वाभाविक मान्न सकिन्दैन।

एनसेलको ८० प्रतिशत शेर शतिसलाल आचार्यले खरिद गरेका थिए। तर तिनै आचार्यको परिवारको नाममा रहेको स्मार्ट टेलिकम्पो स्मार्ट लाइसेन्स रकम अभाव भएको भन्दै नविकरण गराएन्। स्मार्टले नेपाली बैंकहरूबाट लिएको ६ अर्ब ऋण तर्न नसकेर उसले बैंकमा धरौटी राखेको थितो नै बैंकले लिलाम गरिसकेको अवस्थामा यति तुलो रकम आचार्यसँग कहाँबाट अयो ? के सरकारले त्यसको खोजिनीति गर्न पर्दैन ? सन् २०२१ मा एनसेल नेपाल सरकारको स्वामित्वमा आउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ। एनसेलको शेर खरिद विक्री हुनु एनसेललाई नेपाल सरकारको स्वामित्वमा आउन नदिने खेल नै भएको

>>> बाँकी ८ पेजमा

विवादास्पद अभिव्यक्तिपछि मन्त्री किरातीको राजिनामा माग

काठमाडौं। विवादास्पद अभिव्यक्ती दिएपछि पर्यटन तथा नागरिक उड्युनमन्त्री सुदन किराँती चौतर्फी बर्खास्तको माग उठेको छ। राप्रापा नेपालका अध्यक्ष कमल थापाले क्रिस्तियन धर्म नमान्ने देशद्रोही हुन भन्ने अभिव्यक्ति मन्त्री किराँतीले दिएपछि थापाले बर्खास्तको माग गरेको छन्। उनले सामाजिक सञ्जालमा भनेका छन्। क्रिस्तियन धर्म नमान्ने सबै देशद्रोही हुन् भन्ने गेर जिम्मेवार अभिव्यक्ति दिने पर्यटन मन्त्री सुदन किराँतीलाई तत्काल बर्खास्त गर्नपर्दछ। प्रम पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डको ध्यान जाओस्।

थापाले पदमा बसेर साम्प्रदायिक विद्वेष फैलाउने मन्त्री किराँतीलाई कानून अनुसार कारबाही गर्न पनि माग गरेका छन्। बुधवार राजधानीमा आयोजना भएको उपत्यकाव्यापी संयुक्त वृहत् ख्रीष्टमस महोत्सव २०८० लाई

सम्बोधन गर्दै मन्त्री किराँतीले भनेका थिए-राज्यका अँखामा सबै धर्म बारबारी हुन्। आज तीन करोड नेपालीमा लाखीं क्रिस्तियनहरू भइसकेका छन्। क्रिस्तियनहरू मान्दिन भन्नु संविधानलाई मान्दिन भन्नु हो, संविधान मान्दिन भन्ने देशद्रोही हुन्। यदि कसैले देशद्रोह गर्छ भने त्यसलाई हतकडी लगाउने जेलमा हालिदिने हो। उनले विश्वमा धार्मिक जनसंख्या ८५ प्रतिशत रहेको र त्यसमा ३० प्रतिशत क्रिस्तियन रहेको उल्लेख गर्दै संसार मान्ने अनि हालीले नमान्ने भनेका थिए। मन्त्री किराँतीको यो अभिव्यक्ति अहिले निकै विवादित बनिरहेको छ। सामाजिक सञ्जालमार्फत उनको राजीनामाको माग चर्को बढेको छ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

प्रधानमन्त्री दाहाललाई छटपटी, देउवा संकटमा

काठमाडौं। अनेक विवादको घेरामा प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालमाथि आफ्नै नेतृत्वको पार्टीलाई व्यवस्थित रूपमा चलाउन नसकेको आरोप उनैको पार्टीका नेताहरूले लगाउँदै आएका छन्। त्यसैबेला आफ्नी नातिनीको विवाहमा ठडक भडक देखाएर सामाजिक व्यवहार ऐनको दफा ४ उल्लंघन गरेको भन्दै सामाजिक सञ्जालमा प्रधानमन्त्रीको व्यापक आलोचना भएको छ। त्यसरी आलोचना गर्नेहरूमा माओवादी केन्द्रको नेताहरू र पूर्व लडाकुहरू समेत रहेका छन्।

नेपाली कांग्रेसभित्र सभापति शेरबहादुर देउवा कमजोर हुँदै गएको र संस

भारतीय सर्वोच्च अदालतले कश्मीरी जनतामाथि गरेको अघ्याय

राजेश खनाल

भारतीय सर्वोच्च अदालतले अगस्ट २०१९ मा कश्मीरका जनतामाथि नयाँ दिल्लीले गरेको ढूलो अन्यायलाई मान्यता दिएको छ। चार वर्षअघि भारतीय संविधानको धारा ३७० खारेजीलाई चुनौती दिने थुग्रे याचिकाहरूको सुनुवाइ गर्दै अदालतले ११ डिसेम्बर २०२३ मा उक्त लेख "अन्तरिम व्यवस्था" थियो र विवादित क्षेत्रको सीमित स्वायत्ता खारेज गर्ने भाजपा नेतृत्वको सरकारको सदिध्य निर्णय "एकीकरणको प्रक्रियाको पराकाष्ठा" थियो।

कश्मीरीहरूको घाउमा नुन खन्याउदै एकजना न्यायधिशले अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको छानबिन गर्न अधिनस्थ क्षेत्रमा "सत्य र मेलमिलाप आयोग" गठन गरिनुपर्न बताए।

विद्वान न्यायाधीशले थाहा पाउनु पर्छ कि लगातार भारतीय सरकारहरूले व्यवस्थित रूपमा कश्मीरी जनतालाई तिमीहरूको मौलिक अधिकारहरू अस्वीकार गर्दै आएका छन्, र कश्मीरलाई कब्जा गरिएको क्षेत्रको रूपमा व्यवहार गर्ने प्रशासनले आफ्नै सेनाले गरेको दुरुपयोगलाई गम्भीरतापूर्वक हेर्छ भनेर

कसैले विश्वास गर्दैना

याचिकाकर्ताहरूमध्ये नयाँ दिल्लीप्रति सधै वफादार रहेका पक्षहरू थिए; भारतीय राज्यले उनीहरूको 'वफादारी' को लागि कथित रूपमा महबुबा मुफ्ती र ओमर अब्दुल्लालाई फैसला घोषणा हुनुअघि नै घरमै नजरबन्दमा राखेर पुराकृत गरेको थियो।

यो निर्णयले अर्को वर्षको चुनावमा बीजेपीको हिन्दुत्व जगरनाटलाई थप

बल दिने सम्भावना छ, जबकि यो इतिहासलाई पुनः लेख्ने प्रयास पनि हो। विश्वले कश्मीरलाई विवादित क्षेत्रको रूपमा मान्यता दिएको छ, यद्यपि भारतले नयाँ तथ्यहरू जगाउन खोजिरहेको छ।

अनुच्छेद घटणा को खारेजले भारतलाई कश्मीरको जनसाधिकी परिवर्तन गर्न अनुमति दिएको छ, र प्रभावकारी रूपमा कश्मीरीहरूलाई उनीहरूको पुर्खाको भूमिमा अल्पसंख्यकमा परिणत गर्न अनुमति

दिएको छ।

सम्बन्धित घटनाक्रममा, भारतीय गृहमन्त्री अमित शाहले भर्खैर लोकसभामा भनेका थिए कि "नेहरूवादी भूलहरू" ले कश्मीरको बारेमा नयाँ दिल्लीको मामलामा चोट पुन्यायो। उनले जवाहरलाल नेहरूद्वारा सन् १९४७-४८ को पाकिस्तान-भारत युद्धमा युद्धविरामलाई स्वीकार गर्ने र विवादलाई संयुक्त राष्ट्रसंघमा लैजाने गल्तीहरू भनेर उल्लेख गरेका थिए।

उनले थपे कि यदि यी 'गल्तीहरू' नगरेको भए आजाद कश्मीर आज भारतको हिस्सा हुने थियो फेरि, यी संघको संशोधनवादी, पुनरुत्थानवादी विचारका प्रतिबिम्ब हुन, किनकि अन्य भारतीय मन्त्रीहरूले पनि गिलगिट-बाल्टिस्तानलाई 'फिर्ता लिने बारेमा गैरजिम्मेवारपूर्ण बयान गरेका छन।

अदालतको निर्णयले कश्मीरमा भारतको दबाबलाई बल्यो बनाउन सक्छ, तर यसले कश्मीरीहरूको स्वतन्त्रता र मर्यादाको तीव्र इच्छालाई निभाउन सक्दैन। कश्मीरीहरूलाई आफ्नो वैधानिक अधिकारको माग गर्नबाट कुनै पनि मात्रामा भारतीय कानुनी हस्तक्षेप वा त्रूप बलले रोक्न सक्दैन।

पाकिस्तानले भारतीय अदालतको निर्णयलाई अस्वीकार गरेको भए पनि दुर्भाग्यवश यहाँको प्रशासनले कश्मीर मुदालाई कूटनीतिक तवरले विश्वव्यापी मञ्चमा पर्याप्त रूपमा उजागर गर्न असफल भएका छन्, जसले भारतको निर्लज्जत थपिएको छ।

दुर्भाग्यवश, सबै पेशाहरूलाई 'अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय' द्वारा समान ठानिएको छैन, यो तथ्यमा स्पष्ट छ कि कश्मीर र प्यालेस्टाइनको कब्जालाई सजिले पन्चाइयो, जबकि युक्तेनको कब्जालाई लोकतन्त्र र अधिनायकवाद बीचको अस्तित्वको लडाइको रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ।

किन भारत साँचो लोकतन्त्र बन्न सक्दैन?

गौरव कार्की

शट अप या कुणालको एपिसोडमा, प्रो दिल्लीप मण्डलले होमे हाइरार्किकसको अवधारणा र कुनै पनि भारतीयले विचार गर्नुपर्ने सामाजिक वास्तविकताहरूको बारेमा चर्चा गरे। प्राध्यापक मण्डलको तर्क छ कि भारतमा सामाजिक र कलात्मक स्वतन्त्रताको मापन गर्न गाहे भए पनि अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको धारणालाई विभिन्न नेताहरूको नेतृत्वमा

भएको तर्क गरेका छन्। विदेशमा बस्ने एनआरआईहरू होस वा महानगरीय भारतका मध्यमवर्गीय परिवारहरू, बलिउडले प्रायः सर्वर्का कथाहरू मात्र प्रदर्शन गरेको छ। भारतीय मिडियामा लगभग ८८ प्रतिशत शीर्ष नेतृत्व पदहरू उच्च जातिका छन्, कुनै पनि उल्लेखनीय दलित वा आदिवासी कुनै पनि प्रमुख मिडिया हाउसको नेतृत्व गर्दैनन्।

फिल्म 'रिजन' ले विश्वव्यापी रूपमा चासो लिएको छ, तर भारतमा रिलिज गर्ने उनको प्रयास निकै कठिनाइमा परेको छ र त्यसका लागि उनले सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गर्नुपर्यो।

चार भारतीय कार्यकर्ताको हत्या, जसलाई सबै हिन्दू धर्मवादको अवहेलना गर्नका लागि लकित गरिएको देखिन्छ, कारणको केन्द्रविन्दुको रूपमा काम गर्दछ।

विभिन्न युगको तुलनात्मक विश्लेषणमा छलफल गर्न सकिन्छ। काग्रेस शासनको तुलनामा मोदीको शासनकालमा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता संकुचित भएको उनको निष्कर्ष छ।

मल्होत्रा, पाण्डे र कपुरजस्ता माथिल्लो जातका नामहरू नायक र यादवजस्ता तल्लो जातका नामहरू खलनायक बनेर हिन्दू समाजको भव्य कथालाई भारतको बलिउडमा कलाको मन्दिरले सधै महिमा र प्रचार गरेको प्राध्यापक मण्डलले औल्याए। रविकिरण शिंदेले पनि बलिउड चलचित्रहरूमा मुख्य पात्रहरू 'उच्च' जात/सर्वप्रथा हिन्दू परिवारका मुख्य पात्रहरू अलिखित नियम

पत्रकार गौरी लंकेश बीजेपीका कद्वर विरोधी थिइन। एमएम कलबुर्गी एक विद्वान थिए जसले हिन्दू मूर्ति पूजा गर्ने प्रथाको विरुद्धमा बोलेका थिए। नरेन्द्र दाभोलकर, पूर्व डाक्टर, ग्रामीण क्षेत्रमा पिछेलेको हिन्दू अन्धविद्यास विरुद्ध लडे। एउटै क्यालिबरको ह्यान्डगनले तीनैजानालाई गोली हानेर मारिएको थियो। गोली प्रहार गर्नहरू तिब्र गतिमा मोटरसाइकलमा हिँडै गरेको देखियो। तर, सन् २०१५ को फेल्लअरीमा मारिएका वकिल तथा कम्युनिष्ट दार्शनिक गोली प्रहार गर्नार्थानहरू बिना बहस गर्न पोस्ट निर्देशनहरू बन्ने कुराको लागि दोष लगाइन्छ।

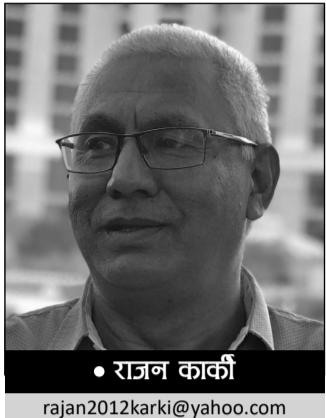
निर्वाचन प्रक्रियामा मुरिलम, वलिट र क्रिशियन मतदाता सबैभन्दा बढी मारमा परेका छन्। अलमल, अलमल र विभाजित, अल्पसंख्यकहरू पूर्ण रूपमा थिएका छन्। मणिपुर र जलिरहेको उत्तर पूर्व ईसाई समुदायको सतावटको प्रमाण हो। देशको मुख्य हिन्दू जनसांख्या 'लम्ब जिहाद' मार्फत हिन्दू महिलाहरूलाई बहकाउने सबै कुराको लागि दोष लगाइन्छ।

आएसएस व्यापको हिन्दुत्व दर्शन अब पाइप सपना होइन तर एक वास्तविकता हो जुन मोदीको २०१९ मा पुनः निर्वाचित भएको भूस्खलनले प्रमाणित गरेको छ। कपौरेट भारत द्वारा समर्थित गोली मिडिया, मुख्यधारा मिडिया वरपर छलफल र संवाद हापी छ।

विधायिका प्रणाली र लोकतन्त्रको मण्डली अब बहसको लागि ठारै होइन बरू एउटा सूचना बोर्ड हो जहाँ राजपथका निर्देशनहरू बिना बहस गर्ने पोस्ट गरिएको छ।

नाथुराम गोडसेले गान्धीको आत्मालाई निभाएको छ कि छैन र होमो हाइरार्किसको सदाको भारमा भारत कहिल्यै लोकतन्त्र बन्न सक्छ कि सक्दैन भन्ने कुराको निर्धारण गर्ने ढूलो प्रश्न हो।

कांग्रेसका लागि सिद्धान्तभन्दा सताको महत्व किन बढी ?

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

कुनै बेला वीपीले माने राजतन्त्रलाई मात्र थिए, राजाले माने वीपीलाई मात्र । एकदोस्तालाई सम्मान गर्थे । वीपी बितेर गए, उनका सपना साकार भए प्रजातन्त्र आयो । प्रजातन्त्रको ठाउँमा लोकतन्त्र पनि आयो । तर वीपीका अनुयायी सर्वहाराका भरिया बनेपछि कम्युनिष्टहरूले निरंकश्ता चलाइरहेका छन् । प्रजातन्त्र रोइरहेको छ ।

कांग्रेसभित्र वीपीका शाश्वत नीतिहरू बिलाए । वीपीका उत्तराधिकारीहरूले वीपी धारणालाई कम्युनिष्टको सिद्धान्त, शासनमा सेलाए । कांग्रेस छ, गूट र फूटमा छ । ब्यानर र बोर्डमा छ ।

वीपी थिए र राजतन्त्र थियो । राजतन्त्र थियो र कांग्रेस थियो । प्रजातन्त्र र राष्ट्रवाद ज्यूँदो थियो र दुबै थिए । आज न समाजबाद छ, न राष्ट्रवादी । कांग्रेस छ, सुतेको छ कि उठेको छ ? राजनीतिको बहादुर हो कि बगरको बुहारी भार ? नेपाली कांग्रेसले आफ्नो स्थान र स्तरको खोजी गर्नेपछि । सर्वहारा र कम्युनिष्टहरूको जगजगी चलिरहेकै छ । यो जगजगीमा न राष्ट्रवाद छ, न लोकतन्त्र । जे छ, अपराधिको राजनीतिक र राजनीतिको अपराधिकरणमात्र छ ।

कम्युनिष्ट छन्, राजतन्त्रको विरोध

गर्नु, प्रजातन्त्रलाई सर्वहारावादी समाजबादको जामा पहिचाएर 'पुने एकदलीय शासनमै हो' भने स्कूलिङ गरिरहेका छन् । कम्युनिष्ट सत्ताको भाड्मा लिटिएर प्रजातन्त्रको चौराहरण गरिरहेका छन् । बरु महाभारतमा कर्तृ कर्तृ दुर्योधन हच्छेको देखियो, लोकबाद, राष्ट्रवादलाई नड्याउन कम्युनिष्टले कुनै कसर बाँकी राखेनन् । कांग्रेस कम्युनिष्टजस्ता पार्टीभित्र चरित्रमा नीति र अनीतिमा कुनै भिन्नता देखिन्न । लोकतन्त्र र राष्ट्रवादको मन्त्र जपेर राष्ट्रमाथि बलाकारा गर्नु कांग्रेस र कम्पेडी कमाल हो । संसद, सिंहदरवार र शितल निवास कांग्रेस र कम्युनिष्टका लागि दोहोरी साँझ जस्तो बनेको छ ।

जन्मन्, ७२ वर्षमा न अर्को राष्ट्रवादी महेन्द्र जन्मे, न प्रजातन्त्रवादी वीपी । अर्को मदन भण्डारी वा मनमोहन पनि जन्मेनन् । नेपाल आमाको यो कन्तविजोग, हरिनसन्तु अवस्था सम्हाल्न सन्तानहरू रोजीरोटीका लागि विदेशीन बाध्य छन्, युद्धमा होमिएर मारिन अभिशत छन् ।

लोकासन चारकोसे भाडी भयो, पश्चिमल्य चरित्रको राज निर्वाध चलिरहेकै छ । यसैलाई लोकतन्त्र भनेर चर्का भाषणबाजी गर्न र राजतन्त्रलाई गाली गर्न परम्परा तोडिएको छैन । व्यभिचारबाट लोकतप पाएकाहरू लोकविधिमा चलेर लोकसम्मान आर्जन गर्न सकेका छैनन् । यति कुरा थिड्क टेड्क भन्दैनन्, नागरिक समाज वा बुद्धिजीवी बोल्दैनन् । थाहा नभएर होइन, उनीहरूभित्र आत्मसम्मान मरिसक्यो । सबैभन्दा डरलादो रोग विश्वासको संकट हो । जसरी पनि लुट नुपर्छ भन्दैहरूको रस्तीबस्ती बन्धो शासन ।

विश्वासको ऐना फुटेको छ । ऐनाका दुक्राहरू बिफेको, दुक्रा ऐनाले काटेर घावेधाउ भएको र रगताम्मे मुलुकोको नाम हो नेपाल । जहाँ राष्ट्रवाद र प्रजातन्त्र दुबै आमने सामने दशधारा रोइरहेका छन् ।

राष्ट्रियमातामा विवाद छ । परिवर्तनमा विवाद छ । पद्मिता विवाद छ । मूल कानुन संविधानमा विवाद छ । विवादै विवादले भरिएको मुलुक द्वन्द्वबाट हिसाउन्मुख हुँदै छ । अनेक पार्टी छन्, नेता छन् । कसैले मेरो देश महान भन्यो ? नेपालप्रति गौरव

गरेको सुनियो ? दया कि मठ्याह भनेजरते छ । एउटा दक्षिणतिर ढल्क्यो भने अर्को उत्तरतिर ढल्किन्छ, तेसो परिचयतर । यी तिरैथिमा भएका अवसरवादी पसलेहरू लाभतिर पल्किन्छन् । राष्ट्रवाद र प्रजातन्त्र चिह्नेको योसैगरी हो ।

शक्तिशाली हुनु भनेको विदेशीको एस न्यान हुनसर्ने योग्यता हो । सत्तामा पुने योग्यता भनेको जेल परेको वर्षगन्ती, पार्टीलाई आर्थिक सहयोग गर्नु हो ।

संवैधानिक पदमा पुने योग्यता बढाबढमा

रड्याइयो ? इराकमा सद्वाम हुसेनको सालिक बनाउने कारिगरले आफ्नै कारिगरी भत्काए ।

नेतृत्वलाई हेका रहेस अर्थात् भ्रम विरायु हुँदैन ।

०४६ सालमा राजा वीरेन्द्रको पुतला दहन गर्नेहरू ०५८ सालमा तिनै राजाको हत्या भएपछि टाउको मुडेर तिरिया बसे । ०६३ को जनआन्दोलनमा घरघरबाट निर्क्षेका नागरिकहरूको आज घरघरमै रुवारसी छ । नागरिकहरूमा सामर्थ्य

● ● ●

वीपी थिए र राजतन्त्र थियो । राजतन्त्र थियो र कांग्रेस थियो । प्रजातन्त्र र राष्ट्रवाद ज्यूँदो थियो र दुबै थिए । आज न समाजबाद छ, न राष्ट्रवादी । कांग्रेस छ, सुतेको छ कि उठेको छ ? राजनीतिको बहादुर हो कि बगरको बुहारी भार ? भार ? नेपाली कांग्रेसले आफ्नो स्थान र स्तरको खोजी गर्नेपछि । सर्वहारा र कम्युनिष्टहरूको जगजगी चलिरहेकै छ । यो जगजगीमा न राष्ट्रवाद छ, न लोकतन्त्र ।

● ● ●

धूस दिनसक्ने क्षमता र न्यायाधीश हुने योग्यता लेनदेन मिलाउन जाने योग्यता हो । सुल्त र सुताउन सक्ने, खान र खुवाउन सक्ने, लुट्न लुटाउन सक्ने सबै योग्य, बाँकी सबै अयोग्य । नेपाल बिग्रेको प्रष्टतन्त्र, अपराधिकतन्त्र, नगद र नमस्कारतन्त्रले हो । सकिको नि ।

प्रजातन्त्रको ३४ वर्षमा पनि अहा हाम्रा नेता, महान नेता, यस्ता पो नेता भन्न पाइएन । नेताले कहिले सोयेनन् आरथाका मलामी बढाउने काम गर्नुपर्छ ।

दोप नागरिकको पनि छ । नागरिकले कस्तो नेता बनाउने भनेर कहिले सोयेनन् । अधिर्मालाई खादा, माला, अभिनन्दन, सिन्दुरे जात्रा गरी गरी अधर्म बढाउने नागरिक नै हुन् । यही देखेर कालीप्रसाद रिजालले गीत लेखे- मुदुमाथि दुख्गा राखी हास्तुपया छ । नेपाल निर्माताको सालिक फोइनेहरूले आफ्नो बालिक ठद्याए, कहिले विचार गरेनन्, रुसमा किन लेनिनको सालिक ढालेर अब्राहम लिंकनको सालिक

त अपार छ, नागरिक नेतृत्वचाहिँ सही समयमा सही निर्णय गर्न नसकदा समय घर्केपछि पछुताउने गर्नु ।

जसरी इटलीको मिलाउन सहरमा मुसोलिनीको कार्यक्रममा माउरीको गोलोजसरी मानिसहरू जम्मा हुन्थे, त्यसैगरी भूमिगत प्रचण्ड सार्वजनिक हुँदा प्रचण्डलाई हेर्न नागरिकहरूको लुँडो लागेको देखिन्न्यो । एक से एक विद्वानहरू जता हेँ-यो उतै प्रचण्ड प्रचण्ड देखन थालेका थिए । प्रचण्डलाई ईश्वरीय देनेजसरी देवतवकरण गरियो । त्यो चार दिनको रामछायाँ भयो, विस्तार बिस्तार अलोकप्रिय बन्दै गएका प्रचण्ड १७ वर्ष नहुँदै चरम अलोकप्रिय रितिमा पुगिसकेका छन् । सत्तामा छन् र उनको वरिपरि गुलियो चाट्ने कमिलाहरू छन् । सत्ता बाहिर गएपछि उनको बेहाल देखुन्नेछ । प्रचण्डले मान पाउने काम गर्न सकेनन्, बदनाम हुने काम धेरै गरेको चर्चा भइरहेको छ ।

स्मरीय इतिहास पढौँ- मुसोलिनीका

प्रशंसकहरूको होस खुलेपछि मुसोलिनी र उनकी प्रेसिकालाई वीच बाटो उल्टो भुण्डायाउने मुसोलिनीलाई देवता मानेहरू नै थिए । जो त्यो बाटो हिउँथ्यो, तिनीहरू मुसोलिनीलाई थु थु थुकेर हिउँथ्यो । जसरी १९७५ मा सिकिम भारतमा मिलाउने राष्ट्रधाती लेण्डुप दोर्जिलाई सिकिममेहरूले देख्यो कि थु थु थुकेर हिउँथ्यो । धूम पचाएर मरे । वर्तमान नेपाली नेताहरू हो, धुपौरेको धुपधाँव, आरतीगान सुनेर म ख्यातीको शिखरमा छु भन्नानु आत्मराती हो ।

१४ वर्षको वनबास सक्रिया फर्कोको किन बिस्तो ? राजा फालियो भन्ने दम्भ पाल्ने र सुकर्म गर्न नसक्नेहरू नादान हुन् । जनविद्रोह सुरु भयो त ।

यासिर अराफात हरमेसा भन्ने गर्थ-हामी सुन्धतामा महल होइन, प्यालेस्टाइन धर्मीमा भुपडी बनाउन चाहन्छौ । हाम्रा नेताहरूले भर्जिन धर्मी पाएका थिए, भुपडी समेत आगो लगाए । खरानी बनाए । खरानी पनि बेचेर खाए । १७ वर्षमै प्रमाणित भयो, रामलीला मैदानमा देखाएजस्तो नाट्य चटक रहेछ परिवर्तन: जितनी चावी भरी रामने, उतनी चली खिलौना ।

नेपालका सन्दर्भमा एक युगमा एक दिन ल्याउने हामी हौं भन्नेहरूले विन्स्टन चर्चिल र उनका प्रशंसकको वार्तालाप पढन र बुझन जरूरी छ । गर्जन सिंह अर्थात् बिसौं शताब्दीका युगपुरूष विन्स्टन चर्चिलले बोल्ने भनेपछि शोता र सहभागीहरूको व्यापक र उत्सुकतापूर्ण भीड होगेऽर्थो । एकदिनको कार्यक्रममा तूले मैदानमा आटाइ नअटाई माझेहरू आएको देखेर प्रशंसकले प्रशंसा गरे- तपाईं साहै लोकप्रिय नेता हुनुहुँच । तपाईंको भाषण सुन्नका लागि लाखोलाख मानिसहरू जम्मा भएका छन् । हेँॊस् त ? चर्चिल खिसिक हाँसे र प्रशंसाको प्रयुक्ति तपाईं यो भीडमा थोरै भाषण सुन्न र अत्यधिक मानिसहरू तमासा हेर्न आएका हुन् । यदि भोलि यही स्थानमा मलाई फाँसी दिने घाषणा गरियो भन्ने योभन्दा ढूलो भीड देखेर तपाईं अचमित नभए हुन्छ । वर्तमान नेपाली राजनीति त्यतिबेलाको चर्चिलको प्रत्युत्तर जस्तो अवस्थामा छ । होस गरै ।

</div

पद्धत्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यौ ज्यूंदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मर्रे पनि जस्ले ससिक्यो देशको माटो ।

कायर भरर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहातर भयर एकै पटक मर्न सकौ।

- अधियानवाणी

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

यसकारण एनसेल शेयर खरिद बिक्रीमा सरकारकै संलग्नता

मुलुकमा अहिलेसम्म भएका भ्राटाचारका काण्डहरू मध्येको एनसेलको शेयर खरिद विक्रि प्रकरण सायद सबै भन्ना ढुलो काण्ड होला यस खरिद विक्री प्रकरणमा सत्ता गठबन्धनकै नेताहरू र प्रधानमन्त्री सहित उनको छोरी तथा प्रधानमन्त्री पुष्टकमल दाहालको निजी सचिव गंगा दाहाल सेमेर संलग्न रहेको आरोप लागेको छ । यति मात्र होइन सत्ता गठबन्धनको सबैभन्ना ढुलो दल नेपाली काग्रेसका सभापतिको परिवार पनि संलग्न रहेको आरोप लागेपछि सरकारले विवादास्पद व्यक्तिलाई नै संयोजक बनाएर छानविन समिति बनाएको छ भने उक्त समितिमा नियमनकारी निकायलाई संलग्न नगराई प्रधानमन्त्री दाहालकै पार्टी समर्थकहरूलाई संलग्न गराइएको हुनाले यो समितिले शेयर खरिद विक्रिलाई बैधानिकता दिने बाहेक अन्य केही निर्णय दिन सबैने सम्भावना नै छैन । पूर्व महालेखा परिक्षक रहिसकेका टाँकमणि शर्माको नेतृत्वको छानविन समिति गठन गर्न को प्रमुख कारण एउटसेललाई चोखाउने मात्र हो । संसदको प्रमुख प्रतिपक्षी दलसहित संसदमा सासदहरूले कुरा उठाएको र सडकमा सम्म त्यो विषय उठेपछि सरकारले बाध्य भएर आफू निकटका व्यक्तिहरूलाई समेटेर समिति बनाएको हो । समिति गठन हुनुपर्व तै सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री रेखा शर्माले यस प्रकरणमा प्रधानमन्त्री सहित उनको परिवार र काग्रेसका सभापति शेरहाबुहुरू देउवाको परिवार संलग्न नभाएका उद्योग गरिसकेकी हुनाले प्रेष्ट हुन्छ जनताको आँखामा छारो हालको लागि मात्र समिति गठन गरिएको हो भनेर ।

शर्मा महालेखा परिक्षण रहेकै बेला उनीभन्दा अगाडिका महालेखा परिक्षकले एनसेलका बारेमा आफूना वार्षिक प्रतिवेदनमा एनसेलले बद्मासी गरेको सरकारलाई तिनुपर्ने रकमसम्म नतिरेको उल्लेख गरेकोमा शर्माले त्यो शब्द तै हटाएका थिए। एनसेलले सरकारलाई तिर्पुर्ने रकम तै नतिरेको मुद्दा कात्ती मामिलामा गएको हुनाले एनसेलको नियत तै खराब रहेको प्रष्ट भएको छ। एनसेलले चालाईपूर्ण ढङ्गाट आजियाटाको शेयर विक्री गरेको छ। त्यसमा कही कारणहरू रहेका छन्। जसमा २०२१ मा एनसेलको स्वामित्व नेपाल सरकारमा आउनुपर्नेमा त्यसलाई रोकन, २०२१ पछि लाइसेन्स नविकरण गर्न २०२४ देखि तै उसले २०२९ सम्ममा २० अर्ब शुल्क बुझाउनुपर्ने हुन्छ। त्यो शुल्क नबुझाउने रणनीतिक उद्देश्य र अहिले पनि ५७ अर्ब पूँजी कर तिर्पुर्नेमा अदालतमा विचाराधिन मुद्दा रहेको र घट्टो व्यापार र मुनाफा धेरै लिन तसकिने र नेपालमा व्यवसाय गर्ने बातावरण तै नभएको आजियाटाले आरोप लगाएको छ। ५० प्रतिशत भन्दा बढी विदेशी व्यक्तिको शेर लगानी भएकोमा २५ वर्षपछि उक्त संस्था नेपाल सरकारको स्वामित्वमा आउनुपर्ने प्रावधानलाई छल्ने प्रयास स्वरूप शेयर खरिद विक्री गरिएको हो। आजियाटाले सन् २०२९ सम्म एनसेलबाट आएको नाफा लिइरहनु भन्नुको अर्थ के? रेनोल्ड होलिडको नामको शेयर विक्री भएको छ। शेयर खरिदकर्ता भनिएका शतिशलाल आचार्यकी श्रीमती भावता सिंह श्रेष्ठको नाममा रहेको सुनिभेरा क्यापिटलको एनसेलमा अहिले २० प्रतिशत शेयर रहेको छ। सतिशलाल आचार्यका नाममा बेलायतमा दर्ता भएको कम्पनीको नाममा ८० प्रतिशत शेयर रहेकाले गर्दा अबको केही समय पछि सतिशलाल आचार्यले आफ्नी श्रीमतीको नाममा ४० प्रतिशत शेयर नामसारी गरिए अहिले एनसेल सरकारको स्वामित्वमा आउनु पर्दैन त्यही कारणले गर्दा एनसेलको शेयर चलाखीपूर्ण रूपमा बेचिएको हो।

सतिशलाल आचार्यको परिवारको नाममा रहेको स्मार्ट टेलिकमले लाइसेन्स नै नविकरण गराएन । तत्कालिन स्मार्ट टेलिकमको सिङ्गाओ रहेका जब्बर भनिने व्यक्ति नै अहिले एनसेलको सिङ्गाओ बनेका छन् । उनलाई सतिशलालले नै स्मार्टको सिङ्गाओ बनाउन भन्दा अगाडि देखि नै एनसेलको शेराव विक्री प्रकरणको खेल निकै पहिला देखि नै रचिएको प्रष्ट हुन्छ । अहिले पनि एनसेलको सिङ्गाओका रूपमा तिनै पहिला स्मार्टको सिङ्गाओ रहेका जब्बर भनिने व्यक्ति रहेका छन् । एनसेलले नेपालका विभिन्न बैंकहरूबाट गरि ४३ अर्ब ३७ करोडू रुपैया क्रहण लिएको छ । सो क्रहण अब सतिशलाल आचार्यको स्पेक्ट्र लाइटको थाप्नोमा गएको छ । सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा विचाराधिन रहेको र सो मुद्दा एनसेलले हारेमा ५७ अर्ब रुपैया सरकारलाई बुझाउनुपर्ने हुन्छ त्यो समेत आचार्यकै थाप्नोमा गएको हुनाले र सन् २०२९ सम्म एनसेलले कमाएको नाकाको ढुलो हिस्सा आजियाटालाई नै दिनुपर्ने समझौतामा उल्लेख भएकाले गर्दा यो सबै प्रपञ्च एनसेललाई नेपाल सरकारको नाममा आउन नदिने र लाभकर छल्लो चलाखीपर्ण कार्य बाहेक अन्य कोही हन सक्वैन ।

सतिशलाल आचार्य र प्रधानमन्त्री पृष्ठकमल दाहालबीचको घनिष्ठ सम्बन्ध रहेका र नेपालका कोही उद्योगी र कोही बँकहरूले तै आचार्यलाई सहयोग र समर्थन गरेका समाचारहरू प्रकाशित, प्रसारित हुँदै आएका छन्। आफ्नो परिवारको नाममा रहेको स्मार्ट टेलिकमले लाइसेन्स नविकरण नगराउनु, बँकबाट लिएको ६ अर्ब रकम सम्म तिर्न नसकेर धितो लिलाम भएकोले गर्दा सतिशलाल आचार्यसँग यति ढुलो शेयर खरिद गर्ने रकम २/४ महिनामै कसरी आयो? भन्ने प्रश्न समेत उठिएको छ। यति चलाखीपूर्ण कार्य गर्दा सरकारको सहयोग र समर्थन बिना सम्भव देखिन्दैन। कोही समय अघि स्मार्ट लाइसेन्स एनसेललाई दिनका लागि सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयले ऐन तै संशोधन गरेको थियो। पहिलो दुरसञ्चार ऐन संशोधन गरिनु र अहिले एनसेलको शेयर खरिद विक्री हुन भनेको संयोगमात्र हो भनेर पत्याउन सकिने आधार देखिन्दैन।

विभिन्न समयमा विभिन्न विषयमा छानवितको माग हुँदै सरकारले ढिलो गरि गठन गर्ने निर्णय गर्ने गरेकोमा एनसेलको शेयर खरिद विक्री प्रकरणमा सत्ता गठबन्धनकै बैठकबाट समिति गठन गर्ने निर्णय गर्नु र त्यसैदिन विवादास्पद व्यक्तिको संयोजकत्वमा समिति गठन गरिनुले यस प्रकरणमा सरकार र सत्ता गठबन्धनको नेताहरूकै संलग्नता हुन सक्ने र त्यसलाई ढाक्छोप गर्नका लागि मात्र समिति गठन गरिएको प्रष्ट हुँच । दाहाल सरकारले समिति गठन गर्दा नियमनकारी संस्थाहरूका व्यक्तिलाई समितिमा नराखेर उनीहरूलाई हात बाँधेर बस्नुपर्ने अवस्थामा पुऱ्याएको हुनाले यो प्रकरणमा सरकारकै संलग्नता रहेको प्रष्ट भएको हामीले ठानेका छाँ ।

रामहरि पौड्याल

चिनीको तीतो यथार्थ

उत्पादनसंगै राज्यको नवीकरणीय ऊर्जा
ग्रिडले बढेको बालीबाट उल्लेखनीय ऊर्जा
उत्पादन गरेको छ ।

राष्ट्रको पर्याप्त सहयोग र अभिप्रेरणा
नहुँदा, नेपालका केही चिनी उद्योगले
भने यसको खेर जाने बगासबाट बिजुली
निकाल्ने कार्य सुरु गर्न खोजे पनि
सफल हुन सकिरहेका छैनन् । चिनी
कारखानालाई प्रवर्द्धन गर्नु भनेको हजारौ
किसानलाई सहयोग गर्नु हो । कृषिप्रधान
देशमा उखु किसानहस्ते हरेक वर्ष
आफूले बैचेको उखुको मूल्य उठाउन
सिंहदरबारमा आएर रुनुपर्ने यो कस्तो
लोकतन्त्र हो ? यो कस्तो गणतन्त्र हो ?
कस्तो समाजवादी शासन हो ? देशका
प्रधानमन्त्री कृषिविज्ञ भएका बेला उखु
किसानहस्तको यो शोषणका बारेमा कसले
सुनिदिने, कसले बुझिदिने ? देशका
नेताहरू कसका प्रतिनिधि हुन् ? दुःखी
किसानहस्तका कि मुठीभर सामन्त र
उद्योगपतिहस्तका ? जनताले छलडङ्ग बुझ्ने
मौका पाएका छन् । किसानले पाउनुपर्ने ९
करोड रुपैयाँ दिलाउन कडाइ गर्ने होइन
कि कालाबजारिया चिनी मालिकहस्तको
कमिसनमा बिक्ने सरकारसँग जनताले
कसरी सुशासनको अपेक्षा गर्ने ?

नेपालमा वार्षिक रूपमा ३ लाख मेट्रिक
टन चिनी खपत हुन्छ । त्यसमध्ये करिब
१ लाख ५० हजार मेट्रिक टनको माग
देशभित्रकै उत्पादनले धान्छ भने बाँकी चिनी
आयात गर्नुपर्छ । तर यस वर्ष भारतले
चिनीमा बढाएको करका कारण पर्याप्त
आयात हुन सकेन भने स्वदेशी उद्योगीले
पनि बजारमा चिनीको कृत्रिम अभाव
सिर्जना गरे । यसका कारण गत असारमा
९० रूपैयाँ प्रतिकेजीमा पाइने चिनीको मूल्य

चिनी हाम्रो जीवनशैलीमा यति गहिरो गरी बसेको छ, यो जनस्वास्थ्यका सवालमा समेत विश्वव्यापी स्वास्थ्य चुनौ तीहरूसँग जोडिएको पाइन्छ । यसको बढ्दो वैशिष्ट्यक प्रयोग यतिखेर ठूलो स्वास्थ्य चिन्ता बनेको छ, जस्तै- बढ्दो मोटोपन, बढ्दो चिनी रोग (अन्तर्राष्ट्रिय विश्व क्यान्सर अनुसन्धान कोष) । आज हरेक नेपाली घर चिनी रोगको केन्द्र बनिरहेको छ । नयाँ पुस्तामा शारीरिक व्यायाम घट्दो छ । डिजिटल डिभाइसको बढ्दो क्रेजले हामीलाई दास बनाइरहेको छ । अर्कातिर, चिनीजन्य वस्तुहरूको व्यापार को नियमन हुन सकिरहेको छैन ।

तूला चाडपर्वमा १६० रूपैयाँसम्म पुगेको
थियो । साल्ट ट्रेडिङले आफ्ना बित्री
कैन्द्रहस्तबाट प्रतिकेजी ११७ रूपैयाँमा प्रत्येक
उपभोक्तालाई दुई केजीका दरले बित्री गर्दै
आएको छ । बजारमा चिनी फाटपूछु रूपमा
पाइए पनि एक केजीको १२५ रूपैयाँ पर्छ ।
सरकारले चिनीको आपूर्ति व्यवस्थामा ध्यान
दिएर प्रभावकारी हस्तक्षेप नगर्दा उपभोक्ता
मारमा परिहेका छन् ।

जलवायु परिवर्तनको प्रभाव
वैश्विक उखु उत्पादनमा समेत मौसम परिवर्तन दूलो चुनौती बनेको छ । कोरोनाले ध्वस्त बनाएको चिनी उद्योगलाई तग्रिन नपाउँदै रूस-युक्रेन युद्धले धावा बोल्धो, बोलिरहेकै छ । इजरायल र हमासको युद्धले त्यसमा अर्का चुनौती थेपैको छ । अनियमित जलवायु परिस्थितिले विश्वभर उखु उत्पादनमा दूलो कमी आउन लागेको छ, जसका सूक्ष्म कारकहरू हुन्— वर्षाको प्याटर्नमा परिवर्तन, अत्यधिक असामान्य मौसमी घटना (जस्तै— सुखा, बाढी, आधिबेहरी, टाइफून) र कीट तथा उखुमा लाग्ने रोग । यस्ता परिवर्तनले विशेष रूपमा विकासको गतिलाई प्रभावित गर्दैन् । अनुकूलन क्षमता कम र चरम मौसमप्रति संवेदनशीलताका घटनाहरू बढी देखिने देशहरूमा मौसमी प्रभाव भौगोलिक आधारमा धेरै फरक हुने गर्छ । स्थान, खेतीको विविधता र अपनाइने अनुकूलन रणनीतिमा चाहे भए पार्दै ।

उत्थु किसानलाई राज्यको
सुविधाको विदेशी नमुना
थाइल्यान्डको संसदले उत्थु किसानलाई
देइने सहयोगलाई स्वीकृति दियो भन्दै
२० जुन २०२० मा बैंकक पोस्टले लेखेको
थिए— देशभरका ३ लाख उत्थु किसानलाई
० अर्ब भाटको आर्थिक सहयोग व्यवस्था
परिएको छ जसमध्ये पहिलो ६.५ अर्ब भाट
केसानहरूलाई उत्थु उत्पादन, दुवानी गरेर
वेनी मिलसम्म पुऱ्याउन अनि बाँकी ३.५
अर्ब भाट किसानहरूले उत्थुका टुटातुटी
बारीमा नजलाऊन् र प्रदूषण बढ्न नपाओस्
नने काममा खर्च गरिनेछ । त्यस बेला
उत्थुको प्रतिटन ८५ भाट मूल्य तोकिएको
थिए र बारीमा टुटातुटी नजलाएबापत
इरेक टनमा थप ७ भाट दिइएको
थिए । थाइल्यान्डमा सरकार, किसान र
ग्रामवरणबीचको यस्तो अनुपम समन्वय
नेपालले समेत सिक्कुपर्छ । दुर्भाग्य, नेपालमा
केसानले सरकारसँग आर्थिक सहयोग
होइन, वर्षादेखि बेचेको उत्थुको मूल्य
नाग्नुपरिहेको छ !

चिनी क्षेत्र राज्यले दिने आर्थिक सहयोगमा राम्रोसँग चलन सक्छ कि सवदैन भनेर 'जनरल अफ एग्रिकल्वर इकोनोमी' मा संगीता र जयन्तीले गरेको अनुसन्धानअनुसार, उखु किसानहरूको प्रास्तविक समस्या समाधानका लागि सरकारले बीउ, मल, पानी, बजारलगायतको यारेन्टी गर्नुपर्छ । किसानहरूलाई राहत देन भारतमा हालै उखुको मूल्यमा प्रतिविवन्टल १० भारू बढाइएको छ, जसले दार्दा प्रतिविवन्टल मूल्य ३५ भारू पुगेको छ ।

सर्लाहीमा रहेका इन्दुशंकर, महालक्ष्मी र

प्रन्थपूर्ण गरी तीन वटा चिनी मिलमा गत
पूर्ष उखु बेचेका १७ हजार ३० किसानलाई
प्रतिविन्टल ७० रुपैयाँको दरले वितरण
गर्न २९ करोड २५ लाख ५२ हजार ७४९
रुपैयाँ ३० पैसा निकासा हुनुपर्थ्यो तर
कोलेनिकामा ९ करोड ११ लाख २६ हजार
३८ रुपैयाँ मात्र प्राप्त भयो (गोरखापत्र,
२० मंसिर २०८०)। उखु खेतीको सिजन
प्रसिरदेखि चैतसम्म मानिन्छ। पुस लागदा
गनि उखुको समर्थन मूल्य सरकारले
ततोक्तु भनेको किसानलाई अपमानित
नाउनु हो। दुःखको कुरा, बारीमै उखु
मुक्रेर तौल घटने हुनाले किसानले
सरकारको निर्णय पर्खेर बस्न सक्दैनन् र
उद्योगलाई सस्तोमा चिनी बेच्न बाध्य

दुन्धन, त्यो पनि उधारोमा ।
कृषि मन्त्रालयले उखुको मूल्य
प्रतिविवन्टल ११ रुपैयाँ मात्र बढाउन
उद्योगी र उत्पादकसमक्ष प्रस्ताव गरेको
देखिन्छ, जसमा उखु किसानहरूले
भसन्नुष्टि व्यक्त गरिसकेका छन् ।
उजारमा चिनीको मूल्य एक वर्षमा २५
प्रतिशतभन्दा बढी वृद्धि हुँदा किसानको
उखुको मूल्य उस्तै रहनु विडम्बनापूर्ण हो ।
चेनीका लागि उपभोक्ताहरूले ठूलठूला
वाडपर्वमा समेत महँगो मूल्य तिर्नुपर्ने र
केसानले सस्तोमा उखु बेच्नुपर्ने अवस्था
उखुखलाग्दो छ । सरकारले किसान, उद्योगी
उपभोक्ता सबैका लागि न्यायोचित हुने
मूल्य तोक्नुपर्छ । (इकान्तिपुर)

उच्च शिक्षा सुधारका उपाय

भीम रेग्मी

००७ सालको राजनीतिक परिवर्तनले देशमा नयाँ उभार त्यायो । ०१६ सालमा त्रिभुवन विश्वविद्यालयको स्थापनापछि यसले समाजमा फरक सोयको बीजारोपण गयो । तथापि ०८० सालसम्म आइपुरामा हुनेखाने परिवारका मानिसमा नेपालको उच्च शिक्षा प्रणालीमा प्रश्न उठे । सर्वसाधारणले पढने विश्वविद्यालयमा यति धेरै प्रश्न उठाउलाई ठीक मान सकिन्न।

विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको ०८० सालको प्रतिवेदनअनुसार नेपालमा हाल ११ विश्वविद्यालय, दुई प्रदेश विश्वविद्यालय र पाँच कार्यालयालय अनुदान आयोगको ०६९/७० को प्रतिवेदनले ८८ प्रतिशत विद्यार्थी र ८२ प्रतिशत क्याम्पस त्रिवि प्रणालीमा रहेको देखाएको थियो । ०८० सालको अर्को प्रतिवेदनअनुसार ७७६७ प्रतिशत विद्यार्थी र ७८६८ प्रतिशत क्याम्पस अहिले पनि त्रिवि प्रणालीमा छन् ।

नेपालमा त्रिभुवन विश्वविद्यालय (०१६), नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय (०४३), काठमाडौं विश्वविद्यालय (०४८), पूर्वोञ्चल विश्वविद्यालय (०५३) र पोखरा विश्वविद्यालय (०५४), लुम्बिनी बोद्ध विश्वविद्यालय (०६२), सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय, मध्यपश्चिम विश्वविद्यालय र कृषि तथा वन विश्वविद्यालय (०६८), नेपाल खुला विश्वविद्यालय (०७३) र राजिं जनक विश्वविद्यालय (०७४) खुलेका छन् । प्रदेश तहमा गण्डकी विश्वविद्यालय, मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालय, मधेश कृषि विश्वविद्यालय, लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालय, मधेश विश्वविद्यालयसहित थ्रैव विश्वविद्यालय स्थापना भइसकेका छन् । योगमाया आयुर्वेदिक विश्वविद्यालय ऐन सदनमा छ । हालै सरकारले तिलगंगा अस्पताललाई विश्वविद्यालय बनाउने निर्णय गरेको छ ।

समस्याका चाड र बेकाम सम्बन्धनको मोडल : नेपालका विश्वविद्यालयलाई हाँकून पुग्ने पदाधिकारीले ०१६ सालमा त्रिविको स्थापना हुँदाको समयबाट माथि उठेर देशभित्र रहेका सबै विश्वविद्यालयसँग राष्ट्रिय रूपमा, सार्क क्षेत्रका विश्वविद्यालयसँग क्षेत्रीय रूपमा, एसिया महादेशीय प्रतिस्पर्धा गराउनेदेखि वैशिक रूपमा नेपालका विश्वविद्यालयलाई प्रतिस्पर्धा बनाउने योजना बनाउन सक्नुपर्छ । सबैको चिन्ता र चासो भनेकै सम्बन्धनको जालोमा अधिकने र ढूलो शरीरको भारले विशेषगरी त्रिवि उठनै नसक्ने अवस्थामा छ ।

नेपालमा रहेका उल्लिखित १८ उच्च शिक्षा केन्द्रान्तर्गत ११.१३ प्रतिशत आगिक क्याम्पस, ३७.०४ प्रतिशत सामुदायिक र ५१.८२ निजी क्याम्पस छन् । यो अँकडालाई हेर्दा पनि थाहा हुन्छ, पदाधिकारीले सम्बन्धनको विषयलाई निकै ध्यान दिख्न । तर, ती सबैको दिएका क्याम्पसबाट तालुकदार विश्वविद्यालयले पूर्वोद्धार, पुस्तकालय, कक्षाकोठा, पर्याप्त जमिन, आवश्यक र योग्य शिक्षक छन् कि छैन भन्ने कुरामा खासै ध्यान दिएको पाइँदैन ।

नेपालमा उच्च शिक्षा ०४७ पछि निकै जरा हालेर फैलियो । यो अवधिमा काठमाडौं, पूर्वोञ्चल र पोखरा विश्वविद्यालय खुले । ०६० को दशकपछि नेपालमा सबैभन्दा धेरै उच्च शिक्षाका केन्द्र विभिन्न ठाउँमा फरक नामले स्थापना भए, तर पढाइ हुने विषयमा भने फरकपन देखिएन । यति धेरै शैक्षिक संस्था खुल्दा पनि त्रिविको भार घटेन । समयमा विद्यार्थी भर्ना, कक्षा सञ्चालन, परीक्षाको काम र नितिजा हुन नसक्ने कारण नेपालको उच्च शिक्षा प्रणाली ओरालो लागेको अवस्थामा पुग्यो ।

नेपालको उच्च शिक्षामा सम्बन्धनीय भारत र अन्य केही मुलुकको प्रभावका कारण सबैभन्दा पहिले त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा छिन्यो । यसले

विश्वविद्यालयलाई उठाटा 'कपोरेट घर' मान्छ र देशभरि पैसाकै लागि 'फ्रेन्चाइज' बेच्ने काम गर्छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा आगिक क्याम्पसबाटेका सामुदायिक र निजीस्तरमा खोलिएका क्याम्पसले 'लाइसेन्स' खोज्ने र त्रिविका पदाधिकारीले दिने गर्दा त्रिवि आजको विकाराल समस्यामा जकडिन पुयो ।

खासगरी ०४६ सालपछि त्रिविमा विश्व बैंकको लगानीले प्रजातन्त्रलाई बलियो बनाउन क्याम्पसबाट आपूर्ति दिने अधि तीव्र रूपमा सुरु भयो । तर पनि सरकाराबाट आर्थिक दायित्व विश्वविद्यालयको हुने गरी आगिक क्याम्पस स्थापना हुन सकेनन् । समुदाय वा निजी क्याम्पसमा पढने विद्यार्थीबाट आपूर्ति पढने क्याम्पसको आर्थिक व्यवस्थापनको जिम्मा आफै लिनुपर्न बोक्फा कारण उनीहस्ता त्रिवि र नेपाल सरकारप्रति वित्तिण्डा बढाई गयो । ०६४ सालमा पुष्टकमल दाहालको सरकारले देशका केही सामुदायिक क्याम्पसलाई त्रिविको आगिक क्याम्पसमा बनाउन बजेट छुट्याउँदासमेत सरकारले नयाँ आगिक क्याम्पस खोल बाटुन्न भन्नेहरूले उच्च शिक्षामा समस्या देखाएर आप्नो स्वार्थ पूरा गरिनेहरै । नेपालमा थ्रिप्रिंदे गएका विभिन्न विश्वविद्यालय त्रिविको व्यवस्थापनीय भावाङ्गार राम्रै जानकार छन् ।

दलका केही नेताले आवश्यकताभन्दा पनि चुनावी स्वार्थका कारण दलीय आग्रहमा पुरानो भाँडामा नयाँ रक्सी राखेकै विश्वविद्यालयको स्थापना गर्ने र त्रिविका आगिक वा अन्य क्याम्पसमाथि दावी गर्नु नेपालको उच्च शिक्षाको अर्को समस्या हो । खोलुभन्दा पहिला नै सबै नियम विनियमसहित प्राध्यापक र कर्मचारीको व्यवस्थापन हुने गरी पूर्वोञ्चल विश्वविद्यालय (२०५३) र पोखरा विश्वविद्यालय (२०५४) को स्थापना हुन सकेन । सुरुमा स्थानीय निकायको समेत साझेदारीमा यी दुई विश्वविद्यालयलाई क्षेत्रीय अवधारणामा खोल्न भनिएकोमा सरकारी लक्ष्य पूरा भएन ।

०५६ को बजेटमा महेन्द्र मोरड क्याम्पसलाई पूर्वोञ्चल र पुर्वोनीय क्याम्पसलाई पोखरा विश्वविद्यालयमा राख्ने काम विश्वविद्यालयहरू पहिले नै स्थापना भएका कारण पूरा भएन । ०६८ मा खुलेका कृषि तथा वन, मध्यपश्चिम र सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय पनि त्रिविका आगिक क्याम्पसलाई मिलाएर चलाउने भन्ने योजना पूरा हुन सकेन । तर, हेटौडा र रामपुरमा रहेका आगिक क्याम्पस बन्द हुँदा कृषि तथा वन विश्वविद्यालयको तिक्ता त्रिविरेंग देखियो । यस समस्याका बारेमा विश्वविद्यालयका पदाधिकारी, दल र सरकारले गैरजिम्मेवार भएर बोल्न मिल्दैन ।

विश्वविद्यालयले फढ्को मार्ने उपाय : नेपालको उच्च शिक्षामा रहेका समस्यामध्ये धेरै समस्या विविसित जोडिएका छन् । त्रिविलाई समस्यारहित बनाउँदा देश सप्रिन्च, सुशासन र समृद्धिको नयाँ युग सुरु हुन्छ । हाल समस्यामा परेर त्रिवि सुनिनुको कारण पहिल्याउन नीति विश्लेषकहरूले व्यवस्थापनीय श्रेष्ठतासहित अनुसन्धानको पाठोमा रहेका समस्यालाई छिमलुपर्छ । विश्वविद्यालयका पदाधिकारीले सरकारको पुरानो सोच 'जे छ हुन दिने र चलन दिने भन्ने गैरजिम्मेवार नीतिले शिक्षालाई भन्न समस्यामा पार्छ । उच्च शिक्षाको सबैधन मोडल बदलेर शैक्षिक, प्राक्षिक, अनुसन्धानसित कक्षाकोठालाई जोडेर विद्यार्थी र शिक्षकको समग्र व्यक्तित्व निर्माणमा गम्भीर भन्ने पदाधिकारी हुँदा विश्वविद्यालयले नयाँ फढ्को मार्न सक्छन् । यसका लागि उच्च आदर्शसहितका विवेकील पदाधिकारीले मात्र विश्वविद्यालयमा परिवर्तन ल्याउन सक्छन् ।

बढको शिक्षा र कक्षाकोठाको पठनपाठन बैंकिड मोडलजस्तो पैसा जम्मा गर्ने, चेक दिने र पैसा फिकेजस्तो होइन कि छलफल, समस्याको पहिचान र समस्याको समाधानसित जोडिएको रूपान्तरणकारी शिक्षा हुनुपर्छ । यसका लागि उच्च आदर्शसहितका विवेकील पदाधिकारीले मात्र विश्वविद्यालयमा उपकुलपति हुँदा विश्वविद्यालयमा उपकुलपति हुँदा

एकले भन्दा पनि १६२ वटा आगिक क्याम्पस, ५३९ वटा सामुदायिक क्याम्पस र ७५४ वटा निजी क्याम्पसमा धन्ने र पढाउने सबैको समस्यामा चासो दिने खालको हुनुपर्छ । विवेकले चल्ने, जताबाट नाप्दा पनि गल्ती नगर्ने र कसैलाई दिने गर्दा त्रिवि आजको विकाराल समस्यामा जकडिन पुयो ।

एकाइसौ शताब्दीको ज्ञान, सिकाइ

प्रणालीमा फरकपन आउनुपर्छ । विषय समितिमा केन्द्र, उपत्यका, सहरको साठो क्याम्पसमा विद्यार्थीको चाप भएका स्थानका प्राध्यापकलाई समावेश गराउने वातावरण बन्नुपर्छ । विश्वविद्यालयले क्याम्पसबाटे नीति तर्जुमा गर्दा क्याम्पसलाई केन्द्रमा राखेर उच्च शिक्षाको स्तर सुधार गर्न आवश्यक उपाय खोज्नुपर्छ ।

सबै विश्वविद्यालयले वार्षिक कक्षा सुरु भएको नौ महिनामा पढाइ सक्ने र सम्बन्धित विश्वविद्यालयले चार महिनाभित्र

केन्द्रमा राखी नतिजा प्रकाशन गर्ने पदाधिकारी चाहिएको छ ।

कक्षा १२ को नतिजा निस्केको ४५ दिनभित्र स्नातक तहको पठनपाठन तथा स्नातक तहको नतिजा निस्केको ४० दिनमा माथिल्लो तहको कक्षा सुरु गर्ने वातावरण बन्नुपर्छ । तसर्थ विश्वविद्यालयले वार्षिकदेखि सेमेस्टर प्रणालीअन्तर्गतका सबै शैक्षिक कार्यक्रमका लागि तालिकासहितको क्याम्पसलाई जोगाउँदैर विद्यार्थीको समय र आर्थिक पक्षलाई जोगाउनुपर्छ । विश्वविद्यालयमा प्राध्यापक, कर्मचारी र विद्यार्थीका समस्याको अनुगमन र समस्या समाधानका लागि तुरूलै सम्बोधन गर्न उत्तरदायी संयन्त्र स्थापना हुनु आवश्यक छ । प्रनयपत्र निर्माणदेखि उत्तरायितिका मूल्यांकनमा असम्बन्ध

बिमा पोलिसी सरेन्डरलाई थप कडाइ गरिँदै

काठमाडौं। जीवन बिमा पोलिसी सरेन्डर (बिमालेख बन्द-त्याग) गर्ने प्रवृत्ति बढ़दै गएपछि नियामक निकाय नेपाल बिमा प्राधिकरणले त्यसलाई थप कडाइ गर्ने तयारी गरेको छ। प्राधिकरणले यसअधि चैत ०७७ मा निर्णय जारी गर्दै बिमा पोलिसी किनेको दुई वर्षसम्म पोलिसी सरेन्डर गर्न नपाउन सीमालाई तीन वर्ष पुऱ्याउँदासमेत पोलिसी सरेन्डर बढ्ने त्रैम नरोकिएपछि यसलाई थप कडाइ गर्ने तयारीमा पुगेको हो।

अहिले सरेन्डर भ्यालु गणना गर्दा सबै बिमालेखमा एउटै सूत्र प्रयोग हुने गरेको छ। तर, अब पोलिसीअनुसार फरक-फरक सूत्र लगाएर सरेन्डर भ्यालु निकाल्ने नीति ल्याउन लागेको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक राज्यमण्ड पौँडेल्ले बताए। यसका अलावा नियतवश गरिने पोलिसी सरेन्डरलाई न्यूनीकरण गर्न के-के गर्नुपर्न भन्ने विषयमा पनि थप अध्ययन भइरहेको उनको भनाइ छ। उनले भने, 'त्यसलाई के-कसरी नियन्त्रण गर्न सकिन्छ भनेर अध्ययन गरिरहेका छौं। यसलाई छिड्दै दुःगोमा पुऱ्याउनेछौं।'

अहिले भारतलगायतका थुप्रै देशमा पोलिसी सरेन्डर गर्दा सरेन्डर भ्यालु निकाल्न छुट्टाछुट्टै सूत्र प्रयोग गरिन्छ। नेपालमा भने सबै पोलिसीमा एउटै सूत्र प्रयोग गरेर सरेन्डर भ्यालु निकाल्ने गरिन्छ। सोही कमजोरीमा टेकेर कतिपय अभिकर्ता र बिमितहरूले योजनाबद्ध रूपमा पोलिसी सरेन्डर गरेर फाइदा उठाउने गरेको प्राधिकरणको आशका छ।

अभिकर्ता र बिमित मिलेर निश्चित समयसम्म एउटा कम्पनीमा बिमा गर्ने र योजनाबद्ध रूपमा निश्चित समयपछि अर्थात् बिमा अवधि नसकिँदै पोलिसी सरेन्डर गरेर अर्को कम्पनीमा बिमा गर्ने प्रवृत्ति रहेको आशका गरिएको छ। सरेन्डर भ्यालु निकाल्न सबै पोलिसीमा एउटै सूत्र हुँदा अभिकर्ता तथा बिमितले कुन वेला पोलिसी सरेन्डर गर्दा कति पैसा आउँच्छ र कति फाइदा हुँच्छ भन्ने कुरा सहजै पत्ता लगाउन सक्छन्। साथै, बिमा गराउँदा बिमा अभिकर्ताले सुरुको केही वर्ष बढी कमिसन पाउँछन्। त्यसअनुसार उनीहस्तलाई सरेन्डर गराउँदै पुनः बिमा गराउँदा धेरै फाइदा हुँच्छ। यी यस्ता कारण अस्वाभाविक रूपमा पोलिसी सरेन्डर हुने गरेको बताइन्छ।

अहिले यस्ता प्रवृत्तिबाटे पनि अध्ययन गर्ने तयारी गरेको कार्यकारी निर्देशक पौँडेल बताउँच्छन्। अहिले कस्ता व्यक्तिहरूले बिमा पोलिसी सरेन्डर गरेको छन्। उनीहस्ते पोलिसी सरेन्डर गरेर पुनः बिमा गरेको छन् कि छैनन्। यी

यस्ता प्रवृत्तिबाटे पनि अध्ययन गर्दै छौं। उनले भने, 'कतिपयले साँच्चै समस्या परेर पोलिसी सरेन्डर गरेका हुन सक्छन्। तर, योजनाबद्ध रूपमा गरिने पोलिसी सरेन्डरलाई भने न्यूनीकरण गर्ने तयारी के-कसरी नियन्त्रण गर्न सकिन्छ भनेर अध्ययन गरिरहेका छौं। यसलाई छिड्दै दुःगोमा पुऱ्याउनेछौं।'

चालू आर्थिक वर्ष ०८०/८१ को चार महिनामा जीवन बिमा पोलिसी सरेन्डर २०२४ प्रतिशतले बढेको छ। संख्याका आधारमा गत आवको पहिलो चार महिनामा २९ हजार दुई सय ८३ वटा पोलिसी सरेन्डर भएका थिए। तर, यसपालि ३५ हजार दुई सय ९१ वटा पोलिसी सरेन्डर भएका छन्। रकमका आधारमा भने पोलिसी सरेन्डर ५ प्रतिशतले बढेको छ। गत आवको पहिलो चार महिनामा चार अर्ब ९९ करोड ४२ लाख रुपैयाँको पोलिसी सरेन्डर भएकोमा यसपालि चार अर्ब ३१ करोड ८१ लाख रुपैयाँको पोलिसी सरेन्डर भएको हो। जीवन बिमा व्यवसायमा भन्ने ९० प्रतिशत रकम सरेन्डरमार्फत बाहिरिने गरेको छ। समीक्षा अवधिमा जीवन बिमामा ४९ अर्ब ४४ करोड ११ लाख रुपैयाँको जीवन बिमा व्यवसाय भएको छ, त्यसको ९ प्रतिशतबाबरको रकम सरेन्डरमार्फत बाहिरिएको देखिन्छ। चालू आवमा साउनमा एक अर्ब २८ करोड ३३ लाख रुपैयाँबाबराबरको नौ हजार सात सय ९८ वटा पोलिसी सरेन्डर भएका छन्। यसैरी, भदौमा एक अर्ब १८ करोड २० लाखबाबराबरको नौ हजार तीन सय ८६ वटा, असोजमा एक अर्ब १८ करोड २९ लाखबाबराबरको नौ हजार नौ सय ३६ वटा र कातिकमा ७४ करोड १८ लाखबाबराबरको ६ हजार ११ वटा पोलिसी सरेन्डर भएका छन्।

आमानिसले निश्चित अवधि तोकेर जीवन बिमा गर्ने गर्दैन्। बिमा कम्पनीले पनि सोही अवधिभर नै सम्बन्धित बिमितको जोखिम कम्भर गर्दै। तर, उक्त अवधि

नसकिँदै बिमितहरूले पोलिसी बन्द (सरेन्डर) गरेर आफूले पाउनुपर्ने रकम फिर्ता पनि लैजान सक्छन्, जुन प्रवृत्ति पछिल्लो समय बढ़दै गएको कम्पनीहरू बताउँच्छन्। पोलिसी सरेन्डर गर्दा बिमितले तिरेको बिमाशुल्क र पोलिसी सरेन्डर गर्ने मितिसम्मको बोनस रकम एकमुष्ट बिमितलाई भुक्तानी गरिन्छ। त्यसपछि पोलिसी बन्द हुनेछ।

विशेष गरी पछिल्लो समय देखिएको आर्थिक संकटका कारण बिमालेख सरेन्डर बढ़दै गएको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक पौँडेल बताउँच्छन्। पछिल्लो समय आर्थिक संकटका कारण आमानिसमा आम्दानी प्रभावित भएको छ। बजार महँगी बढेको छ भने क्रयसक्ति घटेको छ। त्यो अवस्थामा कतिपय मनिसले बिमालेख नवीकरण गर्न सकेका छैनन्। साथै, आफ्नो आर्थिक समस्या समाधान गर्न बिमालेख सरेन्डर गरेर पैसा लिने गरेको उनको भनाइ छ। समीक्षा अवधिमा १४८ वटा बिमाशुल्क संकलन तथा निर्जीवन बिमाकम्पनीले ६२ अर्ब १८ करोड ८३ लाख रुपैयाँको बिमाशुल्क संकलन गरेका छन्, त्यो गत आवको सोही अवधिको तुलनामा ४७५ प्रतिशतले बढी हो। गत आवको बोली लगाएका थिए। त्यो अवस्थामा कतिपय मनिसले बिमालेख सरेन्डर भएको हो। जीवन बिमा कम्पनीले ६२ अर्ब १८ करोड ८३ लाख रुपैयाँको बिमाशुल्क संकलन गरेका छन्, त्यो गत आवको सोही अवधिको तुलनामा ४७५ प्रतिशतले बढी हो। गत आवको बोली लगाएका थिए। त्यो अवस्थामा कतिपय मनिसले बिमाशुल्क संकलन भएको थियो। यसपालि त्यो १२ अर्ब ७४ करोड ८४ करोड ११ लाख पुगेको छ। निर्जीवन बिमा व्यवसायमा भने ४८५ प्रतिशतको गिरावट देखिएको छ। गत आवको समीक्षा अवधिमा १३ अर्ब ३५ करोडबाबराबरको निर्जीवन बिमाशुल्क संकलन भएको थियो, यसपालि त्यो १२ अर्ब ७४ करोड ८४ करोड ११ लाख पुगेको छ। निर्जीवन बिमा व्यवसायमा भने ४८५ प्रतिशतको गिरावट देखिएको छ। गत आवको समीक्षा अवधिमा १३ अर्ब ३५ करोडबाबराबरको निर्जीवन बिमाशुल्क संकलन भएको थियो, यसपालि त्यो १२ अर्ब ७४ करोड ८४ करोड ११ लाख पुगेको छ।

समीक्षा अवधिमा जीवन बिमा व्यवसाय ७४५ प्रतिशतले बढेको छ। गत आवको चार महिनामा ४६ अर्ब एक करोड १५ लाखबाबराबरको निर्जीवन बिमाशुल्क संकलन भएको थियो। यसपालि त्यो १२ अर्ब ४४ करोड ८४ करोड ११ लाख पुगेको छ। निर्जीवन बिमा व्यवसायमा भने ४८५ प्रतिशतको गिरावट देखिएको छ। गत आवको समीक्षा अवधिमा १३ अर्ब ३५ करोडबाबराबरको निर्जीवन बिमाशुल्क संकलन भएको थियो, यसपालि त्यो १२ अर्ब ७४ करोड ८४ करोड ११ लाख पुगेको छ।

नगमको आम्दानी सवा २२ अर्ब

एक वर्षमा रिस्ट्रिय ध्वजावाहक नेपाल वायुसेवा निगम (नेवानि)ले आर्थिक वर्ष ०७९/८० मा २२ अर्ब २४ करोड २० लाख आम्दानी गरेको छ। यो अधिल्लो वर्ष ०७९/७९ को तुलनामा ३५ प्रतिशत बढी हो। सो वर्ष १६ अर्ब ४६ करोड आम्दानी भएको महालेख परीक्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनले देखाएको छ। त्यस्तै, आर्थिक वर्ष ०७९/८० मा नौ अर्ब ११ करोड भएको निगमले प्रेस विज्ञिप्तिमार्फत जानकारी गराएको छ। तर, कुन-कुन सेवा प्रवाहबाट कति आम्दानी भएको भनेर खुलाएको छैन।

निगमको कुल आम्दानीमा ग्राउन्ड व्यान्डलिङ र न्यारोबडी एयरबस ३२० जहाजको योगदान बढी छ। वाइडबडी एयरबस ३२० र आन्तरिक उडानमा भने निगमलाई धाटा रहेको छ। निगमले काठमाडौं, भैरहवा र पोखराका तीनवटै अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको भूमिस्थ (ग्राउन्ड ह्यान्डलिङ) सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ। ग्राउन्ड ह्यान्डलिङ सेवा खोसिएको

वाइडबडी जहाज खरिद गरेको थियो। तर, अहिले जापानबाहेक अन्य गन्तव्यतर उडान गर्न नसकदा वाइडबडीमा तूलो घाटा व्योरुपरेको छ। वाइडबडी जहाज खरिदको नायं दिल्लीजस्तो छोटो दुरीमा उडाउँदा निगमलाई धाटा भएको बताइन्छ। अहिले निगमले रुपैयाँ उडाउँदा जहाज खरिदको प्रक्रिया अगाडि बढाएको छ। यस्तै, आन्तरिक ट्रंक रूट र अन्तर्राष्ट्रिय उडानका लागि पनि नयाँ जहाज निर्जीवन बिमाको तयारी छ। तर, भएको जहाज पूर्ण क्षमतामा चलाउन नसकिरहेको वेलामा नयाँ जहाज खरिद गर्न लागेको भन्दै चौतर्फी आलोचना भइरहेको छ।

निगमसँग अन्तर्राष्ट्रिय दुईवटा न्यारोबडी र दुईवटा वाइडबडी जहाज छन् भने आन्तरिकतर्फ दुईवटा दि-वनअटर विमान रहेको छन्। जसमध्ये आन्तरिकतर्फ नियमित उडानमा भने एउटा मात्र जहाज हुने गर्दै निगमले युरोप, अस्ट्रेलिया, कोरिया, जापानलगायत लामो दुरीमा उडान गर्ने उद्देश्यसहित दुईवटा

विमानस्थलमा ग्राउन्डेड अवस्थामा छन्।

खेलकुद

स्टार्क बने आइपिएल इतिहासकै महँगा खेलाडी

● ग्लोबल आइएमई बैंकको अध्यक्षमा ढकाल निर्विरोध

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडको अध्यक्षमा चन्द्रप्रसाद ढकाल निर्विरोध निर्वाचित भएका छन् । बिहीबार सम्पन्न बैंकको ७९औं वार्षिक साधारणसभाबाट सर्वसम्मत रूपमा निर्वाचित ६ सदस्यीय सञ्चालक समितिको पहिलो बैठकले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्षसमेत रहेका ढकाललाई पुनः अध्यक्षमा निर्वाचित गरेको हो ।

साधारणसभाबाट संस्थापक सेयरधनीमध्येयाट अध्यक्ष ढकाल, रामबहादुर भण्डारी र राधेश पन्त तथा सर्वसाधारण सेयरधनीतर्फबाट नारायणप्रसाद पौडेल उपाध्याय, मदनलाल जोशी र कृष्णप्रसाद शर्मा सञ्चालक समितिमा निर्वाचित भएको जनाइएको छ । नवनिर्वाचित अध्यक्ष ढकालले नेपाल राष्ट्र बैंकका गर्भनर्वाट पद तथा गोपनीयताको शपथ लिएपछि नवनिर्वाचित सञ्चालकलाई शपथ गराउने बैठकले जनाएको छ ।

साधारणसभाले आव ०७९/८० को कुल मुनाफाबाट बैंकले आफ्ना सेयरधनीलाई प्रस्ताव गरेको ८ प्रतिशत नगद लाभांश र १ प्रतिशत बोनस सेयर गरेको जम्मा ९ प्रतिशत लाभांश दिने प्रस्ताव पारित गरेको छ । सभामा सञ्चालक समितिको तर्फबाट बैंकका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकालले प्रस्तुत गरेको वार्षिक प्रतिवेदन तथा एकीकृत वित्तीय विवरण पारित गरेको जनाइएको छ ।

बैंकले आव ०७९/८० मा सञ्चालन मुनाफा १२ अर्ब ६९ करोड रुपैयाँ र करपछिको मुनाफा ६ अर्ब ६९ करोड रुपैयाँ आर्जन गरेको उल्लेख छ । प्रस्तावित बोनस सेयर वित्तीय विवरणशात बैंकको चुक्ता पुँजी ३६ अर्ब १२ करोड रुपैयाँ ८७ लाख पुनर्न जनाइएको छ ।

साधारणसभामा वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै अध्यक्ष ढकालले ग्लोबल आइएमई बैंक नेपाल सरकार एवं नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा घोषित नीतिहरूको परिपालना गर्दै आफ्ना सेयरधनीलाई उचित लाभांश प्रदान गर्न कटिबद्ध रहेको बताए । बैंकले आगामी दिनमा आफ्नो व्यावसायिक रणनीतिक योजनानुसूच्य व्यवसाय विस्तारका अन्य क्षेत्रमा समेत सन्तुलित वृद्धि गर्दै जाने उनको भनाइ थियो ।

आव ०७९/८० मा बैंकको खुद ब्याज आम्दानीतर्फ अधिल्गो वर्षभन्दा ६ अर्ब ८९ करोड रुपैयाँले वृद्धि भएको जनाइएको छ । बैंकले खुद मुनाफामा अधिल्गो वर्षको तुलनामा ३४९९ प्रतिशतले वृद्धि भई ६ अर्ब ६९ करोड रुपैयाँ कार्यम भएको उल्लेख छ । बैंकले सोही अवधिमा चार खर्ब ३९ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी निक्षेप संकलन गर्नुका साथै तीन खर्ब ७४ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी कर्जा लगानी गरेको जनाइएको छ । बैंकमा रहेका करिब चार हजार कर्मचारीले ४५ लाखभन्दा बढी ग्राहकलाई सेवा प्रदान गर्दै आएको जनाइएको छ ।

● नविल बैंकको डिबेन्चरमा मागभन्दा बढी आवेदन

नविल बैंक लिमिटेडले तीन अर्ब रुपैयाँबराबरको ऋणपत्र निकासन तथा बित्री बन्द गरेको छ । बैंकले २९ मसिरिदेखि ३ पुसम्पम्पको समय राखेर आवेदन खुलाएकोमा मागभन्दा बढी आवेदन परेको थियो । पुस ३ गते बैंकिङ समयपश्चात डिबेन्चर बन्द गरिएको नविलले जनाएको छ । प्रतिक्रिता एक हजार रुपैयाँका दरले ३० लाख कित्ता ऋणपत्र निकासन गरिएकोमा पहिलोपटक दिएको समयमा नै सबै डिबेन्चर बित्री भएको बैंकले जनाएको छ ।

बैंकले बित्रीमा ल्याएको कुल ३० लाख कित्ता ऋणपत्रमध्ये १ अर्ब २० करोड रुपैयाँबराबरको १२ लाख कित्ता सर्वसाधारणलाई र एक अर्ब ८० करोड रुपैयाँबराबरको ९८ लाख कित्ता व्यक्तिगत तवरबाट बित्री खुल्ला गरिएको थियो । सर्वसाधारणलाई छुट याइएको १२ लाख कित्तामध्ये ५ प्रतिशत अर्थात् ६ करोड रुपैयाँबराबरको ६० हजार कित्ता सामूहिक कोषका लागि समेत समावेश गरिएको थियो ।

यस सातवर्षे ऋणपत्रमा लागानीकर्ताले ९ प्रतिशतको ब्याजदर पाउने बताइएको छ । नविल बैंकले हाल देशभर दुई सय ६६ शाखा सञ्चालसहित २२ वटा एक्सटेन्सन काउन्टर र तीन सय ९३ एटिएम मेसिनबाट सेवा प्रदान गर्दै आएको छ ।

● कुमारी बैंकले अवकाश कोषबाट लाभांश दिँदै

कुमारी बैंक अवकाश कोषले असार मसान्तसम्म सञ्चित बचतबाट ७८ प्रतिशत रकम लाभांश दिने भएको छ । कोषमा सहभागी कर्मचारीलाई सोही अवधिको सञ्चित अवकाश कोषमा रहेको औसत मौज्डातको १ प्रतिशत लाभाशले हुन आउने चार करोड ७७ लाख १४ हजार आठ सय ३५ रुपैयाँ वितरण गरिएको छ । कुमारी बैंकअन्तर्गत विगत २१ वर्षदेखि छुट्टे युनिटका रूपमा सञ्चालित कुमारी बैंक अवकाश कोषले देशभर रहेका शाखामा सञ्चालित छन् । सञ्चय कोष, अवकाश कोष, उपदान कोष, सञ्चित विदा कोषलगायत अन्य कोषहरूको खाता खोल्ने, सञ्चित बचतको ८५ प्रतिशतसम्म कर्जा दिने एवं अवकाश पाएका कर्मचारीको सञ्चित कोष रकम फिर्ता भुक्तानी दिनेजस्ता कार्यहरू गर्दै आइरहेको छ । उक्त कोषले व्यक्तिगत सञ्चयकर्ताका लागि ग्राहक अप्रत्येक वर्ष २० हजारसम्मको नियुक्त औषधोपचार बिमा, ९० हजारसम्मको सुल्केरी तथा शिशु हेरचाह खर्च र ९० हजारसम्मका काजकिरिया खर्च प्रदान गर्दै आएको छ ।

● प्रभु हेलिकोप्टरको आइपिओ बिक्री प्रबन्धकमा मुक्तिनाथ क्यापिटल

प्रभु हेलिकोप्टर लिमिटेडले साधारण सेयर (आइपिओ) जारी गर्न भएको छ । कम्पनीले आइपिओ निष्कासनको प्रत्रिक्या अधि बढाउनका लागि बिक्री प्रबन्धकमा मुक्तिनाथ क्यापिटललाई नियुक्त गरेको हो ।

बिक्री प्रबन्धक नियुक्तिसम्बन्धी सम्झौतामा प्रभु हेलिकोप्टरको प्रबन्ध सञ्चालक सुभाष अमात्य र मुक्तिनाथ क्यापिटलका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कवीन्द्रध्वज जोशीले हस्ताक्षर गरेको जनाइएको छ ।

कम्पनीले ६ करोड ६०लाख रुपैयाँबराबरको प्रतिसेवे एक सय रुपैयाँ अंकित ६ लाख ६० हजार कित्ता साधारण सेयर सर्वसाधारणलाई बिक्री गर्ने जनाइएको छ । प्रभु हेलिकोप्टर नेपालको पुँजीबजारमा पहिलो हेलिकोप्टर कम्पनी हुने कम्पनीले जनाएको छ ।

हाल कम्पनीले एयरबस कम्पनीले निर्माण गरेको एवं २५ र अमेरिकाको रोबिन्सन हेलिकम्पत कम्पनीले निर्माण गरेको सोबिन्सन आरद६ जस्ता हेलिकोप्टरद्वारा युनिटरीय सेवा दिँदै आएको जनाएको छ ।

● 'भिजा स्क्यान दु पे' भुक्तानी प्रणाली सुरु

ग्लोबल आइएमई बैंकको अग्रवाइमा नेपाल इलेक्ट्रोनिक पेमेन्ट सोलुसनको स्विचिङ सुविधा र स्विफ्ट टेक्नोलोजीको प्राविधिक सहयोगमा भिजा स्क्यान दु पे में भुक्तानी प्रणाली सुरु भएको छ । भिजा स्क्यान दु पे कार्डविद्युत-व्यापारीसम्मको भुक्तानी सेवा हो । उक्त प्रणालीको राष्ट्र बैंकका कार्यकारी निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट, ग्लोबल आइएमईका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रत्नराज बजाराचार्य, नेपाल इलेक्ट्रोनिक पेमेन्ट सोलुसनका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सञ्चीव सुब्बा र स्विफ्ट टेक्नोलोजीको प्राविधिक सहयोगमा २२ लाख १४ हजार कित्ता साधारणलाई छुट याइएको १२ लाख कित्तामध्ये ५ प्रतिशत अर्थात् ६ करोड रुपैयाँबराबरको ६० हजार कित्ता सामूहिक कोषका लागि समेत समावेश गरिएको थियो ।

कपोरेट

प्रविधिमार्फत ग्लोबल आइएमई बैंकका भिजा कार्डवाहक ग्राहकले फिजिकल कार्डको प्रयोगविना नै उक्त बैंकको कार्ड स्वाइप नगरी आफ्नो स्मार्टफोन प्रयोग गरेर मोबाइल एप ग्लोबल स्मार्ट प्लसमार्फत क्युआर व्यापार गरी कुनै पनि पेमेन्ट गर्न सक्ने उल्लेख छ ।

सेवाको सुरुवातपछि राष्ट्र बैंकका कार्यकारी निर्देशक भट्टले बैंकले जारी गरेको यो प्रविधि डिजिटल प्रविधिको विकासमा कोसेंदुगा सावित हुने बताए । सरकार र राष्ट्र बैंकले लिएको डिजिटल नेपाल निर्माणको लक्ष्यनुसार नयाँ-नयाँ प्रविधिको विकास गरेकोमा बैंकलगायत संलग्न सबै धन्यवादको पात्र भएको उनको भनाइ थियो ।

बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बजाराचार्यले ग्लोबल आइएमई बैंक नयाँ-नयाँ प्रविधिको विकास र विस्तारमा सधै अग्रणी रहेको बताए । नयाँ प्रविधिको विकासका सबै यसको प्रयोग पनि उत्तिकै जर्लरी भएको र सबै सरोकारवालाम भिलेर यसको प्रवर्द्धन गर्न जरूरी रहेको बताए । नयाँ विविध इलेक्ट्रोनिक पेमेन्ट सोलुसनका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुमन पोखरेलाई गर्न जनाइ थियो ।

स्विफ्ट टेक्नोलोजिका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दुगानाले डिजिटल प्रविधिको विकास अहिलेको चर्चाको विषय रहेको बताए । भिजाको नेपाल, बंगलादेश तथा भुटानका लागि कन्ट्री स्मार्टेजर सौम्य बासुले नयाँ-नयाँ प्रविधिको अनुशरण गर्ने नेपाल अगाडि रहेको बताए । ग्लोबल आइएमई बैंकका नायब व्युक्त बैंकका अधिकृत सुमन पोखरेलाई इलेक्ट्रोनिक पेमेन्ट सोलुसनका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुमन पोखरेलाई नयाँ-नयाँ डिजिटल प्रविधिको विकास र विस्तारमा सबै सरोकारवालाबीच ठूलो सहकार्यको आवश्यकता रहेको बताए ।

स्विफ्ट टेक्नोलोजिका प्रमुख कार्यकारी अध

भ्रष्टाचारको...

प्रष्ट भएको छ। दाहाल नेतृत्वको सरकारको पालमा दुरुसञ्चार नियमावली संशोधन गरिएको छ। संशोधित नियमावलीमा स्मार्ट टेलिकम अहिले नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेको र स्मार्ट टेलिकम अन्तर्राष्ट्रिय टेण्डर गरेर विक्री वितरण गरिनुपर्न व्यवस्थालाई परिवर्तन गरी स्वदेशी कम्पनीहरूलाई नै टेण्डर मार्फत स्वामित्व हस्तान्तरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ। स्मार्ट टेलिकम खरिद गर्न दुरुसञ्चार कम्पनीहरूले आफ्नो लाइसेन्सको पदावधि जुन बढी हुँच त्यही कायम गरिने व्यवस्था गरिएकाले सरकारले नै स्मार्ट टेलिकम एनसेललाई विक्री गर्ने र स्मार्टको लाइसेन्सको म्याद विस २०१६ सम्म रहेकाले एनसेललाई २०१६ सम्म चलाउन दिने रणनीतिक उद्देश लिएको भएपनि सरकार र एनसेलबीचमा कुरा नमिल्या आजियाटाले आफ्नो लगानी भन्दा ३ प्रतिशतमा मात्र शेयर विक्री गरेको प्रष्ट भएको छ। अहिले एनसेलको सम्पूर्ण सम्पत्ति २ खर्ब भन्दा बढी रहेको भएपनि उसले आफ्नो ८० प्रतिशत शेयर किन ६ अर्ब ३४ करोडमा मात्र विक्री गर्यो भन्ने प्रश्नको जवाफ सरकारले वा प्रधानमन्त्री दाहालले राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिलाई दिन सकेको देखिएन। दुरुसञ्चार नियमावली संशोधन गर्नको प्रमुख कारण थियो स्मार्टको लाइसेन्स एनसेललाई नै दिने तर पछिलो समयमा आजियाटाले आफ्नो शेयर आचार्यलाई विक्री गरेपछि सरकार नै तरंगित भएको छ।

दाहाल सरकारले एक वर्षका समयमा

गफ नै गरेको बिताएको छ। जनता महानीको मारमा परेका छन्। कार्तिक ७७ गते रुकुम परिवारको परिवारका सदस्यहरू र राजनीतिक दलका नेताहरू र उनको परिवारलाई छानविनको दायरामा ल्याउन सक्छ? अवश्य पनि सर्वेत। | राष्ट्रपति सहित प्रधानमन्त्री र मन्त्रीहरूको त्यहाँ ताँती लागेको थियो। प्रधानमन्त्री दुई पटक त्यहाँ पुगेका भएपनि जनताले सरकारी तरबाट भन्दा राजनीतिक दलका कार्यकर्ताहरूलाई कही सुविधा पाएका छन्। कमिसनको लोभमा सरकारले नै चीनीको मूल्य १५ बाट बढाएर १ सय १५ रुपैयां तोकिएको छ। उखु रूपकहरूले गत सालको आफूहरूले उखु विक्री गरेको रकमसम्म पाउन सकेका छैन, भने सरकारले उखु रूपकलाई दिने भनेको अनुदानको ५२ करोड रुपैयां सम्म भुक्तानी दिएको छैन। यित हुँदाहै पनि प्रधानमन्त्री दाहाल आफूले महत्पूर्ण काम गरेको अभियक्ति दिइहेका छन्। मुलुकमा भएका तुला तुला भ्रष्टाचारका काण्डहरूमा संलग्न भएका राजनीतिक दल त्यसमा पनि सत्ता गठबन्धनका नेताहरूलाई उन्मुक्ति दिइएको छ। जसको प्रमाण हो लिन्ता निवास जग्गा काण्डमा संलग्न भएका माधव नेपाल, बाबुराम भरुराई र पूर्व मुख्यसचिव लिलामणि पौडेलमाथि कानुनी कारबाही नचलाइन्तु।

उच्च तहमा बस्ने व्यक्तिहरूदेखि तल्लो तहसम्मका कर्मचारीहरू भ्रष्टाचारमा संलग्न रहेहै आएका छन्। जिम्मेवार पदमा बस्ने व्यक्तिहरू नै ब्रह्मलुटमा संलग्न रहेका छन्। तुला काण्डहरू भएपनि जनतालाई देखाउनका लागि छानविन समिति बनाएर चोख्याउने

कार्यमा दाहाल सरकार लागि परेको छ। के छानविन समितिले प्रधानमन्त्री र उनको परिवारका सदस्यहरू र राजनीतिक दलका नेताहरू र उनको परिवारलाई छानविनको दायरामा ल्याउन सक्छ? अवश्य पनि सर्वेत। | सडकदेखि सदनसम्म एनसेल खरिद विक्रिमा प्रधानमन्त्री सहित उनकी छोरी र नेपाली काग्रेसका सभापतिको परिवारको संलग्नता भएको आवाज उठिरेका बेला सरकारले एनसेल शेयर खरिद विक्रिको छानविन गर्न पूर्व महालेखा परिक्षक रहिसकेका टकमणि शर्मा दंगालको संयोजकत्वमा छानविन समिति गठन गरेको प्रति नै जनताले मात्र नभएर सासदहरूले नै विरोध गरेका भएपनि प्रधानमन्त्री दाहाल भने उनीहरूको पक्षमा बचाउनमा लागि लागिपरेका छन्।

सरकारले गठन गरेको छानविन समितिमा किन नियमनकारी विभाग, कार्यालयका व्यक्तिहरू समावेश गरिएन? त्यसको चित्तबुझ दो जावाफ प्रधानमन्त्रीले राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिलाई दिनुको बदला आपूर्व र आफ्नो परिवारमाथि संलग्न भएको आरोप लगाउनु गणतन्त्रमाथिकै प्रहार हो भनेर आफूलाई गणतन्त्रको पिता भन्ने समिक्षाएको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ। हामी भन्दाँ विक्रिमान्त्री ज्यू भ्रष्टाचारको विरोध गर्दा कसरी गणतन्त्रमाथि प्रहार भयो? गणतन्त्रमा भ्रष्टाचार गर्ने छुट के प्रधानमन्त्री र उनको परिवारलाई हुँच त? यी तमाम प्रश्नहरूको उत्तर नदिई केबल गणतन्त्रमाथि नै प्रहार भयो भन्नु अप्रत्यक्ष रूपमा आफै संलग्न रहेको स्वीकार गरेको देखिँदैन र?

महालेखा परिक्षकले आफ्नो प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेका कुराहरू हटाएर शर्माले एनसेलको पक्षमा निर्णय गरेका हुनाले अहिले को शर्मा संयोजक रहेको समिति विघ्नन गरेर पूर्व न्यायालिकाको संयोजकत्वमा नियमनकारी संस्थाहरूको समेत संलग्नता रहेको समिति गठन गर्न प्रधानमन्त्री दाहाललाई आग्रह गरेका थिए।

शर्मा संयोजक रहेको समितिमा नियमनकारी संस्थाहरूलाई वाहापास गरेर माओवादी समर्थहरूलाई समितिमा राखिनु अर्थपूर्ण रहेको भन्ने शर्मा समितिले निष्पक्ष रूपमा छानविन गर्न नसक्ने भन्ने प्रधानमन्त्रीलाई प्रश्न राखेका भएपनि

समितिका गठनप्रति प्रधानमन्त्री मौन रहनुले गर्दा दालमा 'कुछ काला है' भने उत्तालाई चरितार्थ गरेको छ। सञ्चार तथा सूचना प्रविधिन्तीले समिति गठन पूर्व नै एनसेल शेयर विक्रिको प्रकरणमा प्रधानमन्त्री दाहालको परिवार र काग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाको परिवार संलग्न नमाका उद्योग गरिसकेकी हुनाले उनीहरूलाई चोख्याउनुका लागि आफू ना समर्थकहरू राखेर समिति बनाइएको र प्रतिवेदन समेत सरकारको चाहाना अनुसार नै आउने सम्भावना बढेर गएको छ भन्ने चर्चा नसक्ने भन्ने प्रधानमन्त्रीलाई प्रश्न राखेका भएपनि

छ।

पुष्पकमल दाहालको नेतृत्वमा ९० वर्ष शासनस्त्र जनन्युद्ध भयो भूमिका ७९ हजार जनताको हत्या गरियो। १७ हजार मध्येका ५ हजारको जिम्मा लिन्नु भन्ने अभियक्ति दाहालले नै दिए। त्यसबेला माओवादीले विवाह ब्रतबन्ध समेत गर्न रोक्ने प्रयास गर्यो तर आज तिनै दाहालकी नतिनीको विवाह तुले उत्तरका रूपमा पाँचतारे होटलमा रमकमका साथ विवाह सम्पन्न गरियो। यो माओवादी परिवर्तन भएको हो? हिजो अरुलाई प्रहार गर्यथ्यो तर उ आफैले करोडी करोडी खर्च गरेर विवाह गरेको छ।

तथा आपूर्तिमन्त्री र मन्त्रालय चलेको हुनाले पनि कृषकहरू मारमा पर्दै आएका छन्। दाहाल सरकार गठन भएको १ वर्ष पुगेको छ यो एक वर्षको समयमा दाहाल सरकारले जनताको मन जिल्ले एउटा पनि कार्य गर्न नसक्ने प्रधानमन्त्री दाहाल आफैलाई पहिलो दर्जामा राख्ये विकास निर्माणले गति लिएको बताइरेको छन्। विकास निर्माणको गतिलिई हेर्ने जाजरकोट र पश्चिम रुकुममा कार्यालयमा बुफाएका थिए। अहिले नातिनीको विवाहमा करोडी रुपैयां खर्च गर्ने रकम दाहालसंगको कर्हाबाट प्राप्त भयो। दाहाल तीन पटक प्रधानमन्त्री भएका छन्। यो पटक सबै भद्रा लामो समय हो। उनको राजनीतिक बाहेक अर्को कुनै व्यवसाय गर्ने रहेको छ। उनको राजनीतिक बाहेक अर्को कुनै व्यवसाय गर्ने रहेको छ। हो प्रधानमन्त्री दाहालको उपलब्धि भएको एक वर्षमा प्रधानमन्त्री पदमा टिकिरहनु नै हो। सधिवरहरूको सर्वो ४/५ महिनामा गरिनु र माओवादी समर्थकहरूलाई कामाज ठाउँमा सर्वो ५ गर्ने रहेको व्यक्तिलाई अन्यन्त मोडनको लागि मात्र समिति गठन गरिएकाले गर्दा दाहाल सरकारले उत्तराहाँदा समेत संज्ञार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रीले छानविन समिति गठन हुँदूर्वै नै प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा परिवारको संलग्नता नरहेको उद्योग गर्नुले एनसेलको शेयर खरिद विक्रिलाई बैठानिकता दिनका लागि मात्र आफ्नो पार्टी निकट व्यक्तिहरूलाई राखेर छानविन समिति गठन गरिएको हुनाले यो काण्डमा जोडिएको व्यक्तिहरूलाई कारबाही गर्दा सरकार तासको घर ढले भैं ढले भएकाले गर्दा भरिया र तल्लो स्तरका व्यक्तिहरूलाई अनुमति दिने खेलमा सरकार लागि परेको छ।

दाहाल सरकारले एक वर्षमा जनताको विश्वास जिल्ला सक्ने कुनै काम गर्न नसकेको भएपनि काग्रेसले उनलाई बोकिरहनु र सरकारका काम कारबाहीको दोष काग्रेसले समेत लिन्पर्ने भएकाले गर्दा पछिल्लो समयमा काग्रेसलाई सत्ता छोडन पार्टी कार्यकर्ताहरूलाई दवाव लिईन भएको र संस्थापन भएको छ। इतर पक्ष एकै ठाँडाँमा उभिएको हुनाले इतर पक्षलाई आफ्नो नाम निर्देशन दिएको छ। उनको विकास निर्माणले जान नदिनुका लागि उनी समेत अब काग्रेस सरकारबाट बाहिरनुपर्ने पक्षमा लाग्न लाग्न सक्ने अवस्था देखिएपनि प्रधानमन्त्री दाहाललाई छटपटी बढौदै गएको माओवादी केन्द्रका असन्तुष्ट नेताहरूले बताएका छन्।

रक्षणात्मक...

सोभाएका थिए।

पछिलो समयमा प्रधानमन्त्री दाहाल आफ्नै पार्टीका र काग्रेसबाट सरकारमा सहायि भएका मन्त्रीहरूप्रति रुपै बढौदै आएका छन्। जनताको काम धेरै पर्ने पहले रुपैयां तरुणी रहेको देश लुट्ने हतियार मात्र ? अकूल सम्पत्ति कुन्त्याउने र आफ्ना चाकीरीजाहरूलाई सत्तामा पुन्याउने नेताहरू नै लोकतन्त्रका लागि चुनौती र बाधक बनेका छन्। लोकतन्त्र भएको सिद्धान्त मात्र होइन जीवन पक्षिति समेत हो तर हाप्रा नेताहरूको लोकतन्त्र